بسم الله الرحمن الرحيم

ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓު
ދިވެހިރާއްޖެ

ސަބަބާއި ނިންމުން

- ޤަޟިއްޔާ ނަންބަރު: 2022/HC-B12/48
- އިސްތިއުނާފުކުރި ފަރާތް: އަބްދުﷲ ޝާމިން އަބްދުލްޣަފޫރު / ދ. މ. ސާބިރީނާގެ
- އިސްތިއުނާފުކުރެވުނު ފަރާތް: ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީސް
- މައްސަލައިގެ ބާވަތް: ބަނގުރާއި ބަހައި ބަހާ ފާސްކުރުން

މައްސަލަ ބެލި ފަނޑިޔާރުންގެ މަޖިލިސް:
ފަނޑިޔާރު ހުސައިން ޝަހީދު
ފަނޑިޔާރު މުޙައްމަދު ނިޔާޒް
ފަނޑިޔާރު ހުސައިން ޝަހީމް

ނިންމި ތާރީޚު: 28 ޝައްވާލު 1443
29 މެއި 2022

ހައިކޯޓުގައި ގަޟިއްޔާ ނަޒަރުސާނީ ކުރުވުނު ތާރީޚް: 17 ޝައްވާލް 1443 / 18 މޭ 2022

- އިސްތިއުނާފުކުރެވުނު މައްސަލަ:
- ނަންބަރު: 145-J/BFA/2022/107
- ނިންމި ކޯޓު: ޖުވެނައިލް ކޯޓު
- ބާވަތް: ތަންތަނާއި ތަކެތި ބަލައި ފާސްކުރުން
- ހުށަހެޅުނު ތާރީޚް: 21 އޭޕްރީލް 2022
- ނިމުނު ތާރީޚް: 21 އޭޕްރީލް 2022

ޖިނާއީ- ބަލައި ފާސްކުރުމުގެ އަމުރު- ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 31 ވަނަ މާއްދާ އާއި 32 ވަނަ މާއްދާ

ފަނޑިޔާރު ހުސައިން ޝަހީދުގެ ރައުޔު

ތަޢާރުފު

1. މިއީ، ކްރިމިނަލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 145-J/BFA/2022/107 ކޯޓު އަމުރު އިސްތިއުނާފުކުރުމަށް އެދި [illegible] / ޢަބްދުﷲ [illegible] [illegible][1] ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓަށް ހުށަހަޅުއްވާފައިވާ [illegible] މައްސަލައެކެވެ. މި މައްސަލައިގައި އިސްތިއުނާފުކުރެވިފައިވާ ފަރާތަކީ، ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީހެވެ.

[illegible]

2. [illegible] ކްރިމިނަލް ކޯޓުން [illegible]. އެ [illegible] ތާރީޚަކީ 21 އޭޕްރީލް 2022 އެވެ. އެ ކޯޓު އަމުރުގައި [illegible] ބަޔާންކޮށްފައިވަނީ "[illegible] އަމުރުކުރަން" މިފަދައިންނެވެ.

3. [illegible] ކޯޓުގައި [illegible] ބަޔާންކޮށްފައިވަނީ:

"[illegible]

---

[1] އައިޑީކާޑު ނަންބަރު: A054800

[illegible] [illegible] [illegible] އަދި ދިވެހި ދިވެހިރާއްޖެއާއި ރައްޔިތުންގެ [illegible] ސިޔާދަތުންނާއި

[illegible] އަސާސީ [illegible] މިގޮތަށް [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] 2022 އޮގަސްޓު

20 ވަނަ ދުވަހު [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] މި [illegible] ކޯޓު [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ކޯޓު

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] މި [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible]."

މިފަދައިންނެވެ.

4. މި ކޯޓަށް އިސްތިއުނާފުކުރެވިފައިވަނީ ބުނެވިދިޔަ [illegible] ގުޅިގެން ޖުވެނައިލް ކޯޓުން [illegible] އެ ކޯޓުގެ ކޯޓު އަމުރެވެ.[2]

އިސްތިއުނާފުގެ ނުކުތާތައް

5. ޖުވެނައިލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 145-J/BFA/2022/107 ކޯޓު އަމުރު އިސްތިއުނާފުކުރައްވަމުން އަބްދުﷲ [illegible] [illegible] ފަރާތުން އަންނަނިވި ނުކުތާތައް ހުށަހަޅައި، އެ ނުކުތާތަކާ ބެހޭގޮތުން ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގެ ޝަރީޢަތުގެ މަޖިލީހުގައި ވަކާލާތުކުރައްވާފައިވެއެވެ. އެގޮތުން، ހުށަހަޅުއްވާފައިވާ ނުކުތާތަކަކީ:

5.1 ޤާނޫނު ނަންބަރު 9/2014 (ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޖިނާއީ ޤާނޫނު)ގެ 615 ވަނަ މާއްދާ [illegible] މާނަކުރުން، އެ މާއްދާގައި ސާފުކޮށް ބަޔާންކޮށްފައިވާ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] އެ މާއްދާގެ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، ޤާނޫނުއަސާސީގެ 19 ވަނަ މާއްދާއިންނާއި، 27 ވަނަ މާއްދާއިން [illegible] އަސާސީ [illegible] [illegible]، ޖުވެނައިލް ކޯޓުން އަމުރު ނެރުއްވާފައިވާ ކަމަށްބުނެ ހުށަހަޅާ ނުކުތާ؛ އަދި

---

[2] ޖުވެނައިލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 145-J/BFA/2022/107 ކޯޓު އަމުރު

5.2 ޤާނޫނު ނަންބަރު 34/2020 (ދިވެހި ފުލުހުންގެ ޚިދުމަތުގެ ޤާނޫނު) ގެ 22 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ)، (ށ)، އަދި (ބ) ނުބައިކޮށް ޚާއްސަކޮށް [illegible]، އަދި އެ މާއްދާތަކުގައި ބުނެފައިވާ [illegible] އުފަން ނުވަތަ އެ މާއްދާތަކަށް [illegible] އަދުލު [illegible] [illegible] ނުކުރާނެއެވެ.

އިސްތިއުނާފުކުރި ފަރާތުން ފާހަގަކުރި ކަންކަން

އިސްތިއުނާފީ ފުރަތަމަ ނުކުތާއަށް [illegible]

6. އިސްތިއުނާފުކުރުމުގައިވާ އަމުރަކީ ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ ދަށުން ނެރެފައިވާ ބަލައި ފާސްކުރުމުގެ ކޯޓު އަމުރުކަމެވެ. އެހެންކަމުން، އެ އަމުރަކީ ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ ދަށުން ނެރެފައިވާ އަމުރުކަމަށްވާތީ، އެ ޤާނޫނުގެ ދަށުން އަވަހަށް އަމުރެއް ނެރެވޭ ޖިނާއީ [illegible] [illegible] އެ ޤާނޫނަށް ބެލުމުން އެނގެއެވެ. [illegible] ޖިނާއީ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ބަލައި ފާސްކުރުމުގެ އަމުރު ނުނެރެވޭނެއެވެ.

7. އަނެއްކާވެސް، ގެއަކަށް ވަދެ ބަލައި ފާސްކުރުމަށް އެދި ފުލުހުން އަމުރެއް ހޯދުމަށް އެދުނުއިރު، އެ ދުވަހު [illegible] [illegible] [illegible] އެ [illegible] ފުރިހަމަވާ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ފުލުހުން [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

8. އަދިވެސް، މި މައްސަލާގައި އަބްދުﷲ ޝާހީން އަބްދުލްޣަފޫރުގެ މައްޗަށް ފުލުހުން ތުހުމަތުކުރާ ކުށަކީ ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޤާނޫނުލްއުޤޫބާތުގެ 615 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) ގެ 6 ވަނަ ނަންބަރުގެ ދަށުން އާންމު މަސްލަޙަތަށް ގެއްލުންދި [illegible] ކުށުގެ ތުހުމަތެވެ.

9. އެހެންކަމަށްވީއިރު، އެ ކަމަށް ތުހުމަތުކުރެވިގެން ބަލައި ފާސްކުރުމުގެ އަމުރަށް [illegible] އެ [illegible] [illegible] މާއްދާގައި އޮންނަ [illegible] ތުހުމަތުކުރެވޭ [illegible] [illegible] [illegible] އަމަލާއި [illegible]

އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުން ދެކެއެވެ. އެހެނީ، އެއީ ޤާނޫނެއްގައި ކަނޑައެޅިގެން [illegible] ބަޔާންކޮށްފައިވާ ކަމެއް ކަމަށް ނުވާނަމަވެސް، [illegible] ހިނގައި، [illegible] "ސަރުކާރުގެ އޮފީހެއްގައި [illegible] އެ [illegible]" [illegible] އެ [illegible] އެއީ، [illegible] އެ [illegible] އެ [illegible] އެ [illegible] އެ [illegible] ނަތީޖާއަކަށް [illegible] އަސާސީ [illegible].

10. ދިވެހިރާއްޖޭގެ [illegible] 615 ވަނަ މާއްދާގައި ބަޔާންކުރާ ކުށުގައި 3 [illegible]

[illegible] އެއީ؛

1. އެ އަމަލު ހިންގި މީހާ އެ އަމަލު ހިންގީ އާންމު ތަނެއްގައި [illegible] ކަމަށްވުން.

2. އެ މީހެއްގެ އަމަލުތަކުގެ ސަބަބުން އެހެން މީހުންނަށް ޕަރޭޝާނީކަން، ނުވަތަ އުނދަގޫވާކަން، ނުވަތަ ބިރު ހީވާކަން އުފެދުން.

3. ޤާނޫނުގައި ބަޔާންކުރާ 2 ގޮތަށް ފިޔަވައިވާ ގޮތްތަކުގައި، އެ މާއްދާގެ (1) އިން ފެށިގެން (6) ގެ ނިޔަލަށް ބަޔާންކޮށްފައިވާ ކަމެއް ކުރުން، މިއެވެ.

11. އެހެންކަމުން، ބުނެވުނު މާއްދާގެ ދަށުން މީހަކު ކުށްވެރިވާނީ، އެ މާއްދާގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ ޝަރުތުތައް ފުރިހަމަވެގެން ކަމުގައިވާއިރު، އެ ޝަރުތުތައް ފުރިހަމަވާކަން ކަނޑައެޅިގެން އޮންނާނީ އެ މާއްދާގެ ދަށުން މީހެއްގެ މައްޗަށް އެ މީހާގެ އަމިއްލަ ޤަޞްދުގައި ބަލައި ފާސްކުރެވޭ ކަމެއް ނޫނެވެ.

12. އަދި ބުނެވިދިޔަ މާއްދާގެ (ހ) ގައި އެންމެ ފުރަތަމަ ޝަރުތުތަކުގެ ގޮތުން ބަޔާންކޮށްފައިވަނީ "އާންމު ތަނެއްގައި ހުރި މީހަކު" ކުރާ ކަމެއްގެ ވާހަކައެވެ. މާނައަކީ، މީހަކު އާންމު ތަނެއްގައި ހުރެގެން ކުރާ ކަމެއްގެ ވާހަކައެވެ. ފުލުހުން ބަލާފައިވާ ގޮތުން އަދި ދަޢުވާކުރާ ފަރާތުގެ ބަޔާނުގައި މި މައްސަލަ ހިނގީ ގެ ކޮޓަރިއެއް ތެރޭގައެވެ. ހަމައެހެންމެ އާންމު ތަނެއް ނޫނެވެ. އަދި ދަޢުވާކުރާ ފަރާތުގެ ދިފާޢުގައިވާ ފަރާތުގެ މީހެއްގެ އަމިއްލަ ގޮތުން ކުރުމެވެ. އެހެންކަމުން، މީހެއްގެ އަމިއްލަ ގޭގައި ޖަހާލައިގެ ހުރެ ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޖިނާއީ ޤާނޫނުގެ ދަށުން ހިނގާފައިވާ ޤާނޫނީ ކަމަކީ، އަދި ބަޔާންކޮށްފައިވާ ކަމެއް ނުވަތަ އެ ކަމަށް ނިސްބަތްވާ ކަމެއްކަމަކަށް ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޖިނާއީ ޤާނޫނުގެ 615 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) ގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ ފަދައިން އާންމު ތަނެއްގައި ހުރި މީހަކު ހިނގި އަމަލަކީ ބުނެވޭނެ އެއްވެސް ބާވަތެއްގެ ނެތެވެ.

13. މީހެއްގެ މައްޗަށް ގޭގައި އުޅުން ބޭނުންކުރަމުން ހިނގާފައިވާ، ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޖިނާއީ ޤާނޫނުގެ 615 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) ގެ (6) ވަނަ ނަންބަރުގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ، ޤާނޫނީ މަޤްޞަދެއް ނެތި ބިރުދައްކައިގެން އަމަލުކުރުން ނުރައްކާތެރި، ނުވަތަ މާއްދީ ގޮތުން ހިތް، ނުވަތަ ނަފްސާނީ ގޮތުން ފިތުނަ ވަކި ބިރުވެރިކަމެއް އުފެދިދާނެފަދަ އަމަލުތަކަށް ވުރެ އަދި އަމަލުތައް ނިސްބަތް ކުރާ ކަމަށް ބުނެވޭ ކަމެކެވެ. ފުލުހުންގެ ހޯދުމުން ބަޔާންކުރާ ކަމުގެ ތެރޭގައި ބިރުދައްކައިގެން ނަފްސާނީ ގޮތުން ހާނިކުރިކަން ހިމެނޭ. އަދި، މި ނަންބަރުގައި މާއްދާ ސަބަބުތައް އެކުލެވޭ. އެއީ، މި ނަންބަރުގައި ވާ ކަމަކަށް ކަންކުރުމަށް ޤާނޫނީ މަޤްޞަދެއް ނެތި (without a legitimate purpose) ކަމެއް ކުރުމެވެ.

ވާން ޖެހެއެވެ. އެހެންކަމުން ބަލާނަމަ، މި މާއްދާގައި ބުނާ ކަމެއް މީހަކު ކުރިކަމުގެ އިތުރަށްވެސް އޭނާ އެފަދަ ކަމެއް ކުރި ޤާނޫނީ މަޤްޞަދެއް (legitimate purpose) އޮތްވެސް ކަމަށްވާނަމަ އެ މީހަކު ކުށްވެރިއެއް ނުވާނެކަން އެނގެއެވެ.

14. މިނިވަންކަމާއި، ޚިޔާލުފާޅުކުރުމާއި، އިސްލާމްދީނުގެ އަސާސްތަކާއި ޚިލާފުނުވާ ގޮތުގެމަތިން އެ މީހެއްގެ ބުއްދިއަށް ފެންނަ ފިކުރުތަކާއި، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] އަދި [illegible] [illegible] [illegible] މިނިވަންކަން ކޮންމެ މީހަކަށް ލިބިގެންވާކަމަށް ޤާނޫނުއަސާސީގެ 27 ވަނަ މާއްދާގައި ބަޔާންކޮށްފައިވެއެވެ. އަދި، އިސްލާމީ ޝަރީޢަތުގައި ނުވަތަ ޤާނޫނުގައި ކަނޑައެޅިގެން މަނާކޮށްފައިނުވާ ކޮންމެ ކަމެއް ކުރުމުގެ މިނިވަންކަން ކޮންމެ ރައްޔިތަކަށް ލިބިގެންވާކަމާއި، އަދި ޤާނޫނަކުން ހުއްދަ ލިބިގެން މެނުވީ އެއްވެސް މީހަކު ކުރާ އެއްވެސް ކަމަކަށް ހަމަ އެކަކުވިޔަސް ހުރަސްއަޅައި ހުއްޓުވައިގެން ނުވާނެ ކަމަށް ޤާނޫނުއަސާސީގެ 19 ވަނަ މާއްދާގައި ބަޔާންކޮށްފައިވެއެވެ.

15. އެހެންކަމުން، މި މައްސަލާގައި އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުން ހުށަހަޅާފައިވާ ދިފާޢާ [illegible] [illegible] ހުކުމްކުރުމަކީ ކުރުން މަނާކަމެއް ކަމަށް ދިވެހިރާއްޖޭގެ އެއްވެސް ޤާނޫނެއްގައި ބަޔާންކޮށްފައި ނުވާތީ، ޤާނޫނުއަސާސީގެ 27 ވަނަ މާއްދާއިން ލިބިދޭ ޚިޔާލުފާޅުކުރުމުގެ މިނިވަންކަމުގެ ދަށުންނާއި، ޤާނޫނުއަސާސީގެ 19 ވަނަ މާއްދާގެ ދަށުން ލިބިދޭ މަނާނުކުރާ ކަންކަން ކުރުމުގެ މިނިވަންކަމުގެ ދަށުން، އެ މާއްދާތަކާ ޚިލާފުނުވާގޮތުގެމަތިން، މީހަކު [illegible] [illegible] ޤާނޫނީ މަޤްޞަދެއް (no legitimate purpose) ނެތި ކުރާކަމެއްކަމަށް ބެލޭނެ އެއްވެސް [illegible] ނެތެވެ. އެފަދަ ކަމެއް ކުރި ޤާނޫނީ މަޤްޞަދެއް ޙާސިލުކުރުމަށް ނުވަތަ legitimate purpose އެއް އޮތްކަން [illegible] [illegible]. ކޯޓުން މިހާރު [illegible] ޙައްޤުތަކާއި މިނިވަންކަމާއި އެ މީހަކު އަދާކުރަންޖެހޭ މަސްއޫލިއްޔަތުތަކާއި ވާޖިބުތަކާ [illegible] [illegible] ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސިޔާދަތާއި، އަމަންއަމާންކަމާއި، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ކޮންމެ ރައްޔިތުންގެ [illegible]، އަދި އެ [illegible] ދިވެހިރާއްޖޭގައި [illegible] [illegible] [illegible] އެ ކަންތައްތަކަށް އިޙްތިރާމްކުރަންވާނެކަމަށް ޤާނޫނުއަސާސީގެ 67 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ)

ގައި ބަޔާންކޮށްފައިވެއެވެ. އެހެންކަމުން، ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސިޔާދަތާއި، ރައްކާތެރިކަން އަސާސްކުރުމަށް ވަރު ކަމެއް ދިވެހިރާއްޖޭގައި ހިނގާކަމަށް ފާހަގަކުރެވޭނަމަ އެ ކަމަކާދެކޮޅަށް ޢަމަލުކުރުމަކީ ކޮންމެ ދިވެހިރައްޔިތަކަށް ލިބިގެންވާ އަސާސީ ޙައްޤެއްގެ އިތުރުން ދިވެހިރައްޔިތަކަށް ޤާނޫނުއަސާސީގެ 67 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) އިން ލާޒިމުކުރާ ކަމެކެވެ.

16. ދަޢުވާކުރާ ފަރާތުގެ އަމިއްލަ ގޮތުގައި "އިސްލާމީ އަޚްލާޤު" ފިތް ބެހެއްޓުމުގެ ހިމާޔަތްކުރުމަށް ގޮތް ނަޒަރިއްޔާ ސިޔާސީ އެއްބަސްވުންތަކުގެ ދަށުން އުފެދޭ ނަތީޖާތަކާއި ދިވެހިރާއްޖޭގައި އިސްލާމީ ސިފައިން ޤާއިމުވެ ތިބޭތީއާއި، އަދި އުފެދިފައިން ދިވެހިރާއްޖޭގައި އިސްލާމީ ސިފައިން ޤާއިމުވެ ތިބުމަކީ ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސަރުކާރާއި، ދިވެހިންގެ މިނިވަންކަމާއި އިސްލާމްދީނުން ނުރައްކާ ކުރެއްކުމުގައި ދެކޭތީ، ޤާނޫނުއަސާސީގެ 27 ވަނަ މާއްދާގެ ދަށުން ލިބިދޭ، މިނިވަންކަމާއި، ފިކުރުކުރުމާއި، އިސްލާމްދީނުގެ އަސާސްތަކާ ޚިލާފުނުވާ ގޮތެއްގެމަތިން އެ މީހެއްގެ ބުއްދިއަށް ވަނަ ގޮތްތަކާއި، ހުރިހާކަމެއް ދެކޭ ގޮތާއި އަދި މިނިވަންކަން ގޮތެއްގައި ޚިޔާލުފާޅުކުރުމުގެ މިނިވަންކަމުގެ އަސާސީ ޙައްޤުގެ ދަށުން، އެ ކަމާއިދެކޮޅަށް ހުރިހާ ޚިޔާލުފާޅުކުރުމުގެ ގޮތްތަކެވެ. އެފަދަ ދަޢުވާއެއް ހުށަހެޅި އިސްލާމްދީނުގެ އަސާސްތަކާ ހިލާފު ކަމެއް ނެތެވެ. ބަލައިލާއިރު މާއްދާގައި ހިމެނޭ ޚިޔާލުފާޅުކުރުމުގެ މިނިވަންކަން ބިނާކުރެވޭ ޖެހޭ ގޮތަކީ އިންސާނީ ޙައްޤުތަކުގެ ބުނާ ކަމަކީ އަސާސްތަކުގެ ސިފަ ކަމަށް ގަބޫލު ބުނާ މާއްދާގެ ފިކުރު ޤާނޫނުގެ ތެރޭގައި ހިމެނޭ ޚިޔާލުފާޅުކުރުމުގެ މިނިވަންކަމާއި، އިސްލާމްދީނުގެ އަސާސްތަކާ ޚިލާފުނުވާ ގޮތެއްގެމަތިން، ދެކޭ ގޮތްތަކުގެ މިނިވަންކަން އެ މާއްދާގައި ކަނޑައަޅުއްވައެވެ. އެހެންކަމުން، ދަޢުވާއެއްގައި ވީނަ ހިމެނޭ ޚިޔާލުފާޅުކުރުމަކީ ޤާނޫނުއަސާސީގެ 27 ވަނަ މާއްދާއިން ލިބިދޭ އަސާސީ ޙައްޤެކެވެ. އެހެންކަމުން، އެއީ ޤާއިމު މަޤްޞަދެއް ޙާޞިލުކުރުމަށް ނުވަތަ legitimate purpose އެއް ޙާޞިލުކުރުމަށް ކަމެއްކަން އެނގެއެވެ.

17. ޤާނޫނުއަސާސީގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ އަސާސީ ޙައްޤު އަދި މިނިވަންކަމެއް ހަނިކުރެވޭނީ ގޮތް ޤާނޫނުއަސާސީގެ 16 ވަނަ މާއްދާގައި ބަޔާންކޮށްފައިވެއެވެ. އެގޮތުން، އެއްވެސް އަސާސީ ޙައްޤެއް ނުވަތަ މިނިވަންކަމެއް އެއްވެސް މިންވަރަކަށް ހަނިކުރެވޭނީ ޤާނޫނުއަސާސީއާ ތަޢާރުޟުނުވާ ގޮތަށް ހެދޭ ޤާނޫނަކުން

ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުން ފާސްކުރާ ޤާނޫނުތަކުންކަމާއި، އެފަދަ ޤާނޫނުތަކުން ވެސް އެއިން އެއްވެސް މިންވަރެއް ހިފެހެއްޓޭނީ މިނިވަން ދިމިޤްރާޠީ މުޖުތަމަޢެއްގައި އެފަދަ ޙައްޤެއް ނުވަތަ މިނިވަންކަމެއް ހިފެހެއްޓިދާނެ ކަމަށް ޤަބޫލުކުރާ މިންވަރަކަށް ކަމަށް އެ މާއްދާގެ (ހ) ގައި ބަޔާންކޮށްފައިވެއެވެ. ފުލުހުން މި މައްސަލައިގައި ހަވާލާދީފައިވާ އެއްވެސް ޤާނޫނެއްގެ މާއްދާއަކީ ޤާނޫނުއަސާސީގެ 27 ވަނަ މާއްދާގެ ދަށުން [illegible]، މިނިވަންކަމާއި، [illegible]، އިސްލާމްދީނުގެ އުޞޫލަކާ ޚިލާފުނުވާ ގޮތުގެމަތިން އެ މީހުންގެ [illegible] [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible] އަދި [illegible] [illegible] ގައި [illegible] މިނިވަންކަމުގެ އަސާސީ ބައެއް ހަނިކޮށްފައިވާ މާއްދާއެއް ނޫނެވެ. އަދި، ޤާނޫނުއަސާސީގެ 19 ވަނަ މާއްދާގެ ދަށުން ލިބިދޭ މަނާނުކުރާ ކޮންމެ ކަމެއް ކުރުމުގެ މިނިވަންކަމުގެ އެއްވެސް މިންވަރެއް ހަނިކޮށްފައިވާ މާއްދާއެއް ވެސް ނޫނެވެ.

18. ޤާނޫނަކުން ބާރުދީގެން މެނުވީ [illegible] އެއްވުން [illegible] އެއްވުން [illegible] [illegible] ނުވާނެ ކަމާއި، އަދި [illegible] އެއްވުން [illegible] [illegible] ބައެއް [illegible] [illegible] ލިބިގެންވާކަން ޤާނޫނުއަސާސީގެ 64 ވަނަ މާއްދާގައި ބަޔާންކޮށްފައިވެއެވެ. އިސްލާމީ ޝަރީޢަތާއި ނުވަތަ ޤާނޫނުގައި ކަނޑައެޅިގެން މަނާކޮށްފައިނުވާ ކަމެއް [illegible] [illegible] މިނިވަންކަން [illegible] [illegible] ލިބިގެންވާކަމާއި، އަދި ޤާނޫނަކުން ހައްދު [illegible] މެނުވީ އެއްވުން [illegible] [illegible] އެއްވުން [illegible] [illegible] [illegible] ހުރަސްއަޅައި ހުއްޓުވައިގެން ނުވާނެ ކަމަށް ޤާނޫނުއަސާސީގެ 19 ވަނަ މާއްދާގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާއިރު، މި މައްސަލައިގައި އިސްތިއުނާފުކުރާ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ކަމަށް [illegible] އެއްވުމުގެ ޤާނޫނުގެ [illegible] ނުވާތީ، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، އެ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

19. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] އެ [illegible]، "މި [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

ނުރައްކާތެރިކަމަށް ބަލާއިރު، 615 ވަނަ މާއްދާގައި ތަޙްޤީޤުކޮށްފައިވާ ކުރުމުގެ އަމަލެއްކަމަށް ބެލެވޭ އަމަލުތައް ހިނގަމުންދާކަމަށް ބެލޭ ސަބަބުތަކާއި ހަރަކާތްތެރިވެފައިވާކަމާއި، އެގޮތުން ވަކި ގޮތަކަށް ނިންމުމަށް ބަލައިގެން އަމަލުތަކުގެ އިންތިޒާމްވެގެން ހަރަކާތެއް ހިންގާކަމުގެ އެކަން ހިންގަމުންދިޔަ މީހެއް ބައްލަވަންދެވިފައިވާ ކޮށް ބުނެވިފައިވާ ހާލަތެއް އޮތުން ގޮތެއް ކަމަށް ބެލުމެއް" ކަމަށް ބަޔާންކޮށްފައިވާކަމަށްވާތީ، 615 ވަނަ މާއްދާގައި ބަޔާންކޮށް އެކަން އަސާސީ ސާބިތު ފެނިގެންވާނެ ނުވަތަ ފެނުނުކަމަށް ބަލައިނުވެއެވެ.

20.އަދި، ހަމައެކަނި ވަކި ދުވަސްވަރުގައި، އެކަމަށް ތުހުމަތުގައި ހުރި މީހަކު ހިތްވީ އަމަލުތަކަށް ވުމުގެ ސާބިތުވުމަށް ފެނިގެންވާކަމެވެ. މި މައްސަލާގައި 615 ވަނަ މާއްދާގައިވާ ބާރުތައް ފެނިގެންވާކަމަށް ފެންނާނެ ބަލާފައިވާނީ، ސ.ދޫވިލާ ގެގައި ބެހެން ހުރި ދަތުރުވާ ދުވަހުގެ. ނަމަވެސް، ދުވަސްވަރު، އިސްތިއުނާފުކުރި ފަރާތުގެ އަދިއަދު ގެއްލުއްވާފައި އިސްތިއުނާފުކުރި ފަރާތުގެ އަދިއަދު ގޮތުގައި އެނގޭނެ ހިތް މިއަދުގެ ހެކިތަކުގެ މިނިވަންކަމުގެ ދަށުން މިއަދުގެ ފުރިހަމަ 615 ވަނަ މާއްދާގެ ދަށުން އެ އަމަލު ފެނުން ސާބިތުވާ ނުވެއެވެ.

21.ހަމަ އެގޮތުން، ބުނެވިދިޔަ އަމަލުގެ ދިވެހި ބައްޔަތުގައި، އަމަލު ނިންމުމަށް ފެނި މިނިވަންކަން (reasonable suspicion) ފެނި ތަހުގީގު (probable cause) މިންވަރެއްނެތް ހުރި ހަރަކާތްތެރިވެފައިވާކަން ދޭހަ ކަމަށްވާތީ، އެގޮތުން ހުރިހާ ދަލީލާއި، ޤާނޫނީ ދަލީލާއި، އިންސާފުވެރިކަމުގެ ދަލީލުގައި ހިމެނޭ މައްސަލަތަކުގެ މީހުންނާމެދު ކަމުގެ އަމަލުތަކެއް ހުރި ފިޔަވަޅެއް ބައްދަލުވާކަމަށްވާތީވެސް އެކަން އެއްބަސްވާ ހުރި ދިޔާ ގޮތަށް

ބައްދަލުވެއްޖެކަމަށް ނުފެނެއެވެ.

22.މި މައްސަލައަށް އިސްތިއުނާފުކުރި ފަރާތުގެ ދަޢުވާގައި، ބަލާ އަދާލަތު އަދި ހުރިހާ ޝަރީޢަތުގެ ބޭނުންކުރެވޭ ޝަހާދަތުގެ، ހެކި އަދުލުން ފެނިގެންނަމަވެސް އަދާލަތު އަދިން ގޮތް އެނގެނެއެވެ. ގޮތެއްގެ ހުރިހާ ޝަރީޢަތުގެ ބެލުންތަކާއި، ތަހުގީގު ފެނިގެން ނުވެއެވެ. މިގޮތުން ނިންމުމުން މައްސަލަ އިސްތިއުނާފުކުރުމުގެ ހުކުމް ހުރަސްއެޅިފައިވެއެވެ. ފެނިގެންވާ ޤާނޫނީގޮތުން ހުކުމްތަކުން ބުނެވިދިޔަ ގޮތަށް އެކަން އެއްގޮތް ހުކުމްކަން 615 ވަނަ މާއްދާގައި ބުނާ ސާބިތުކޮށްދީ ފެނިގެންދާނެ ނުވާނެއެވެ. އެއީ އެ މާއްދާގައި ބުނެފައިވާ ބާރުތަކުގެ ފެނިގެންނުވާތީއެވެ.

23. މުޅި 615 ވަނަ މާއްދާއަށް ބެލިކަމުގައިވީނަމަވެސް އެ މާއްދާގައި މުޅިންވެސް ބަޔާންކޮށްފައި ހުރި، އާންމު ތަންތަނުގައި، އެހެން މީހުންނަށް އުނދަގޫވާފަދަ ހިނގާ ޢަމަލުތަކުގެ ވާހަކައެވެ. އެގޮތުން، އާންމު ތަންތަނުގައި މާރާމާރީ ހިންގުމާއި، ބިރުދައްކާލުމާއި، ހަރުކަށިކޮށް ނުވަތަ ބިރު އުފެދޭ ގޮތަށް އުޅުމާއި، އާންމު ތަންތަނުގައި އެކަށީގެންނުވާ ވަރަށް އަޑުގަދަކުރުމާއި، އާންމު ތަންތަނުގައި ހަޑިހުތުރު އެއްޗެހި ކިޔުމާއި، ހަޑިހުތުރު [illegible] ބޭނުންކުރުމާއި، ހަޑިހުތުރު އިޝާރާތްކުރުމާއި، އާންމު ތަންތަނުގައި ނުވަތަ ތަންތަނުގައި، ކަނޑައެޅިގެން ވަކި މީހެއްގެ ފަހަތުން ދިޔުމާއި، އާންމު ތަންތަނުގައި [illegible] [illegible] ހިނގުމަށް ހުރަސްއެޅުމާއި، އާންމު ތަންތަނުގައި [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ނުވަތަ [illegible] [illegible] [illegible] ނުވަތަ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] 615 ވަނަ މާއްދާގެ [illegible] [illegible]، އެންމެ [illegible] އެ [illegible] [illegible] [illegible]. އެހެން [illegible] (އެންމެ [illegible]) [illegible] [illegible] [illegible] 615 ވަނަ މާއްދާގެ [illegible] [illegible] [illegible].

24. [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] އެ [illegible] އެ [illegible] [illegible] އެ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] އެ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] 615 ވަނަ މާއްދާގެ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] އެ [illegible] [illegible] [illegible]، އެ [illegible] [illegible] އެ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

25. އެހެންކަމުން، 615 ވަނަ މާއްދާގައި [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] (probable cause) ނުވަތަ [illegible] (reasonable suspicion) [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

އިސްތިއުނާފުގެ ދެވަނަ ނުކުތާއާ ގުޅޭ

26. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] 22 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ)، (ނ)، އަދި (ވ) (އެންމެ [illegible] [illegible])، [illegible]

[illegible]

27. އެހެނީ، އެކިއެކި [illegible] ދިވެހިރާއްޖޭގައި އިންޑިއާ ސިފައިން [illegible]

28. [illegible]

29. "ޤައުމީ ސަލާމަތަށް [illegible]" [illegible] ޤާނޫނުއަސާސީގެ 274 ވަނަ [illegible]

30. [illegible] ދިވެހިރާއްޖޭގައި އިންޑިއާ ސިފައިން [illegible] "އިންޑިއާ އައުޓް" [illegible]

ހައްދުކުރުމަކީ، ދިވެހިރާއްޖޭގެ އެއްވެސް ޤާނޫނެއްގައި މަނާކޮށްފައިވާ ކަމެއްކަމަށް ނުވާއިރު، އިސްލާމީ ޝަރީޢަތުގައި ނުވަތަ ޤާނޫނުގައި ކަނޑައެޅިގެން މަނާކޮށްފައިނުވާ ކޮންމެ ކަމެއް ކުރުމުގެ މިނިވަންކަން ކޮންމެ މީހަކަށް ލިބިގެންވާކަން ޤާނޫނުއަސާސީގެ 19 ވަނަ މާއްދާގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާފަދައިން، އެފަދައިން އެމީހެއްގެ ޚިޔާލު ފާޅުކުރުމަކީ، ޤާނޫނުއަސާސީގެ 27 ވަނަ މާއްދާގެ ދަށުން ލިބިދޭ، މިނިވަންކަމާއި، ފާޅުކުރުމާއި، އިސްލާމްދީނުގެ އަސާސްތަކާއި ޚިލާފުނުވާ ގޮތުގެމަތިން އެމީހެއްގެ [illegible] [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible] އަދި [illegible] ޚިޔާލު ފާޅުކުރުމުގެ މިނިވަންކަން އަސާސީ ޙައްޤެއްގެ ދަށުން، ޢަމަލުކުރުމުގެ ފުރިހަމަ މިނިވަންކަން [illegible] [illegible] [illegible] އެނގެއެވެ.

31. "ޤައުމީ ސަލާމަތަށް ނުރައްކާތެރިވާނެ ފަދަ ކަމެއް ކުރިމަތިވުން" އަދި އޭގެ ޒާތުން ވަރަށް ނުރައްކާތެރި ބާވަތެއް ކަމަށްވާއިރު، ޤައުމީ ސަލާމަތަށް ނުރައްކާތެރިވާނެ ފަދަ ކަމެއް ކުރިމަތިވެފައިވާތީ، ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސިޔާދަތަށް ނުވަތަ އިސްތިޤުލާލަށް ނުވަތަ ދީނުގެ [illegible] ފުރާނައަށް ނުވަތަ މުދަލަށް ބޮޑު ގެއްލުމެއް [illegible] އޭގެ ތެރޭގައި ޓެރަރިސްޓް ހަމަލާދިނުމާއި، ހަތިޔާރު ބޭނުންކޮށްގެން ހިންގާ ޢުދުވާނީ ހަރަކާތްތައް ހިމެނޭކަމަށް ޤާނޫނުއަސާސީގެ 274 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) ގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާފަދައިން، [illegible] ލިބިދޭ ޤާނޫނީ ބާރުތައް ތަންފީޒުކުރުން [illegible] ކަންކަމަށް ގާއިމުކުރުމަށް ނުވަތަ އިންސާފުކުރުމަށް ޤާނޫނު [illegible] ހިނގާ [illegible] [illegible] ޤައުމީ ސަލާމަތަށް ނުރައްކާތެރިވާނެ ފަދަ ކަމެއް ކުރިމަތިވުން ކަމަށް [illegible] [illegible] މާއްދާގައި [illegible] [illegible]، ޤާނޫނީ ދިފާޢު [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ނުވަތަ [illegible] ނުކުރުމަށް އެންގުން [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ނުވެއެވެ.

އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުން އެދިފައިވާ ގޮތް

32. އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުން އެދިފައިވަނީ:

"އިސްވެ ދެންނެވުނު ކަންކަން އެހެން ހުރުމުން، އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުން އެދެނީ، ކްރިމިނަލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 145/J/BFA/2022/107 ކޯޓު އަމުރު ބާތިލުކޮށްދެއްވުން"[3]

މިފަދައިންނެވެ.

އިސްތިއުނާފީ ނުކުތާތަކާ ގުޅިގެން އިސްތިއުނާފުކުރައްވާ ފަރާތުން ފާހަގަކުރި ކަންކަން

33. އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުން ހުށަހަޅާފައިވާ އިސްތިއުނާފީ ކަރުދާހުގައި މައިގަނޑު ގޮތެއްގައި ފާހަގަކޮށްފައިވާ ކަމަކީ އިސްތިއުނާފުކޮށްފައިވާ ކްރިމިނަލް ކޯޓުގެ ތަންތަނާއި ތަކެތި ބަލައި ފާސްކުރުމުގެ އަމުރަކީ ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޤާނޫނުލްޢުޤޫބާތުގެ 615 ވަނަ މާއްދާގައިވާ ކުށުގެ [illegible] ނެރެވިފައިވާ އަމުރެއްކަމަށެވެ. ނުވަތަ ޖިނާއީ ކުށެއްގެ [illegible] ނެރެވިފައިވާ ތަންތަނާއި ތަކެތި ބަލައި ފާސްކުރުމުގެ އަމުރެއްކަމަށެވެ.

34. ޖިނާއީ މައްސަލައަކާ ގުޅިގެން ތަންތަނާއި ތަކެތި ބަލައި ފާސްކުރުމުގެ ޤާނޫނީ ބާރު، ޖިނާއީ އިޖުރާއާތުގެ ޤާނޫނުގެ 27 ވަނަ މާއްދާއިން ޤާނޫނު ތަންފީޒުކުރާ އިދާރާތަކަށް ދީފައިވެއެވެ. އެ ޤާނޫނުގެ 30 ވަނަ މާއްދާގެ ދަށުން [illegible] ތަނަކަށް ވަންނަން، [illegible] 31 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) ގައި [illegible]" [illegible] މިފަދައިންނެވެ. އެ މާއްދާގެ (ހ) ގައި [illegible] 15 (ފަނަރަ) [illegible]

---

[3] އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުން ހުށަހެޅި ލިޔުމުގެ 10 ވަނަ ނަންބަރު.

ފާހަގަކޮށްފައިވެއެވެ. އެހެންކަމުން، ޤާނޫނު ބުނާނެ ހަމައެކަނި ސާފުވަނީ ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 31 ވަނަ މާއްދާގެ (ށ) "ގައިވާ ކުށަކާ ގުޅޭ ހެކި އަދި ތަކެތި ތަނެއްގައި ހުރިކަމަށް ޤާނޫނު ތަންފީޒުކުރާ އިދާރާއަކަށް ބެލެވޭ" ތޯއެވެ؟ މި ސާފުވުމުގެ ޖަވާބުގައި ފުލުހުންނަށް ކުށަކާ ގުޅޭ ހެކި އަދި ތަކެތި ތަނެއްގައި ހުރިކަމަށް ބެލެވޭ ސަބަބުތަކެއް ބޭނުން ވިދާޅުވެއްޖެ، ފަނޑިޔާރުގެ ކުރިމަތީގައި ކޯޓު އަދި ފުލުހުންގެ ހުރިކަމަށް ހުށަހަޅާ ހެކި ދައްކައިދޭންޖެހޭ، ބަލާނީ ކަނޑައަޅާ ހެކިތަކުން ވެސް ސަބަބުތަކެއް ހުރިކަމަށް ބެލެވޭ ސަބަބުތަކެއް ހުރިތޯ، ބެލުމުގައި ސަބަބުތަކެއް ހުރިކަމަށް ބެލުނު ކަމަށް ޤަބޫލުކުރެވެނީ، މި މާއްދާގައި މި ބޭނުންކުރާ "ބެލެވޭ" މިންވަރަކީ ކޮންވަރެއް ކަމާއި ސުވާލުއުފެދިދާނެއެވެ. ހުރިކަމަށް ކަނޑައަޅާނީ ކޮން މިންވަރަކަށް ބަލައިގެން ކަމުގައި ބެލިދާނެއެވެ. އިޖްތިހާދުކޮށްފައިވާ ގޮތުގެ ޤަވާޢިދު ބަހާރުގައި "އަދުލު ނަޒަރިއްޔާތަކުން ފެނޭ މިންވަރަށް (reasonable suspicion) ވުރެ މަތިން (probable cause) މިންވަރަށް ހެކި ހުރިކަމުގެ ދަލީލު" މިހެން ބަޔާންކޮށްފައިވެއެވެ.

35. ފުލުހުން ބަލައިގަތުމަށް މައްސަލައާ ގުޅޭގޮތުން ބައިގޮތެއް ބަލައި ކަނޑައެޅުމުގެ އަމުރެއް ނެރުނީ މައްސަލައާ ގުޅޭ ހެކި ފެނުނު ނެރުމަށެވެ. ކޯޓު އަމުރުގެ ދަށުން ނެރޭ ކާރުގެ ވަކިވަކި ހެއްކަކީ މުދާ މައްސަލައިގެ ބަލިމަޑު އެ ހެއްކެއްގެ މައްސަލަ ބޭނުމެއް ކަމަށް ނުވަތަ ކުރުވާ ބަލިމަޑުތަކާ ސާފު ގޮތުގައި ނެތް ހެއްކަކަށްވާނެ ވާހަކައެވެ. އެކަން ނިންމާނީ ބަލައިގަތުމަށް ފަރާތްތަކުން އެފަދަ ހެއްކެއް ގެންގުޅުމަށް ބަލައިގަތުމުގެ އަމުރުތަކުގެ ބެލުމިންނެވެ. ފުލުހުންގެ ބަލައިގަތް ކޯޓު އަމުރުގެ ދަށުން ނެރޭ ކާރުގެ ހެއްކަކީ މައްސަލައިގެ ބަލައިގަތުމުގައި ކިޔުނު ބުނުމުގެ ތަފުސީލުތަކަށް ފޮނުވާ އެކަމުން ކާރުގައި ރާއްޖެއިން ހެއްކެއްކަން، މައްސަލާގައި ބަލިމަޑުތަކަށް މިހާރު ނުވަތަ އާންމުކޮށް ދެރަވާ ހާލަތެއް ބޮޑެތި ކަމުގެ ހުކުމް ފުލުހުންގެ ބަލައިގަތުމަށް ހުށަހެޅި، ބަލިމަޑުތަކަށް މިހެންނެން ނުވަ ފާރުވައި ނަގާފައިވާ ބަލައިގަތުމަށް ކުރެވިދާނެކަމެވެ.

36. ފުލުހުން ބަލައިގަތުމުން އަންނަ މައްސަލައިގައި ފުލުހުން ކޯޓު އަމުރުގެ ދަށުން ބެހެއް ބަލައި ކާރުގެ ފުލުހުންގެ ބެލުމުގެ ދަށުން ބަލައިގެ ބާރުތަކަށް ނުވަ ފެނިފާ ގެނބޭ ރާއްޖެގައި، ބަލިމަޑުތަކަށް ކަނޑާ

ތުހުމަތުކުރުމަށް، އެ ކޯޓު އަމުރުގެ ދަށުން ނޫނީ ހުރި ފަރާތްތަކަށް ފުރިހަމަވާން ޖެހުމަކީ ހަމަޖެހޭ ކަމަކަށް ނުވާނެއެވެ. ޖިނާއީ ކޯޓުގެ އިންސާފުވެރިކަމުގެ ފުރިހަމަވެރިކަން ބެލުމަށް، ދެފަރާތުގެ ބަޔާނުގެ ނިޔާކުރުމުން ދިފާޢުވެރިކަމުގެ މަރުޙަލާގައި ޕްރޮސިކިއުޝަނުން ޤަބޫލުކުރެއެވެ. އަދި ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 115 ވަނަ މާއްދާގެ ދަށުން ދިފާޢުއަރިހުން ހެކިބަހައްޓާ ދިފާޢު އުސޫލު މައްސަލަ ބަލައިގަތް ކަނޑައެޅުއްވައިދޭނެއެވެ. ބަލައި ސާބިތުކުރުމުގެ އަމުރަކާ ގުޅިގެން އެ އަމުރުގައި ބަޔާންކޮށް ހުރުމުގެ އިންސާފުވެރިކަމުން ފުރިހަމަވާ ޖެހުމަށް އެ އަމުރު ނުވަތަ އެ އަމުރުގައި ބަޔާންކޮށް ހުރި، އެ އަމުރު ދެނެގަތުމުގެ ދުވަސްތައް ފުރިހަމަވާ ބޭނުމަށް ބެލުމުގައި ހެކިވެރިކުރުމުގެ ތަރުތީބުވެރިކަމާ، ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގައި ކަނޑައެޅިފައިވާ ދިފާޢުގެ ޙައްޤު، މިގޮތް އިޖުރާއަތު އުސޫލުތަކުގެ ދިފާޢުން ހިނގައިދާނެއެވެ. ބަލައި ސާބިތުކުރުމުގެ އަމުރުތަކުގައި ހިފެހެއްޓުމާ ކުރި ނުވަތަ ކުރެވުނު ތުހުމަތަށް، އެ އަމުރު ދިފާޢުވެރިކަމުން ފުރިހަމަވާކަމަށް ދިފާޢުގެ ނުހިމާ މައްސަލަތަކުގައި ކަނޑައެޅުމަށް، ދިފާޢުގެ ހުށަހެޅުން، މައްސަލައިގެ ތަޙްޤީޤު ކުރި ކަނޑައެޅިގެންވާކަމެވެ. އަދި ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 115 ވަނަ މާއްދާގައިވާ އިސްލާމީ މަރުޙަލާގައި ފުރަ ކަނޑައެޅިފައިވާ ކަމެއް، މައްސަލަ ދިފާޢުގެ މަރުޙަލާގައި ކަނޑައެޅިގެންވާކަމެވެ.

37. ޖިނާއީ ކޯޓާއި ގުޅިގެން އަމިއްލަ ދިފާޢު ބަލައި ސާބިތުކުރުމުގެ ކޯޓުން ނޫނޭ އަމުރުއް އިސްތިއުނާފު ކުރުމުގެ ހުށަހެޅުމަށް އެ އަމުރަކީ ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 31 ވަނަ މާއްދާގައި ކަނޑައަޅާފައިވާ އުސޫލާ ޚިލާފަށް ހިފެހެއްޓި ކޯޓު އަމުރަކަށް ވާނަމަވެސް ނުވަތަ އެ ޤާނޫނުގެ 32 ވަނަ މާއްދާގައި ކަނޑައަޅާފައިވާ އިޖުރާއަތުތަކާއި ޚިލާފަށް އަޑު ކޯޓު އަމުރަކަށް ވާނަމަ ނުވަތަ އެ ޤާނޫނުގެ 33 ވަނަ މާއްދާގައި ބަލައި ސާބިތުކުރުމުގެ އަމުރު ދިފާޢުވެރިކުރުމުގައި އަމުރުކުރުމުގެ ބޭނުންކުރާ ކަމުގައިވާ އުސޫލާ ޚިލާފަށް ބަލައި ސާބިތުކުރުމުގެ އަމުރު ދިފާޢުކުރުމަށް ނިންމާފައިވާނަމައެވެ. އެހެންނަމަވެސް، އިސްތިއުނާފު ކުރުމަށް އަމުރު ނެރުމަށް ހުއްދަވަނީ އެ ބިން މާއްދާގައިވާ ކަންކަމާ ޚިލާފަށް އިސްތިއުނާފު ހުށަހެޅުމުގެ ބަޔާނެއް ބަލައިގަނެވޭނެއެވެ. އަދި މި މައްސަލައިގައި ދިފާޢުވެރިކަމުގެ މުއްދަތު އަމަލުން ނުވަތަ ބަލައި ސާބިތުކުރުމުގެ އަމުރު

ތަންފީޛުކުރުމުން [illegible] ގެއްލިގެންދާނެކަމެވެ.

އިސްތިއުނާފުކުރައްވާ ފަރާތުން ދެކިފައިވާ ގޮތް

38. އިސްތިއުނާފުކުރައްވާ ފަރާތުން ދެކިފައިވަނީ:

"[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] އެދެމެވެ."[4]

މިފަދައިންނެވެ.

އިސްތިއުނާފު [illegible] ފާހަގަކުރާ ކަންތައްތައް

39. އިސްތިއުނާފު ހުށަހެޅުމުން މި [illegible]

40. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] 3 (ތިނެއް) [illegible] [illegible] ފާހަގަކުރެވެއެވެ. އެއީ:

40.1 [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

40.2 [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

40.3 [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

---

[4] އިސްތިއުނާފީ ދަޢުވާގެ ޖަވާބު ހުށަހަޅާ ފޯމުގެ 5 ވަނަ ނަންބަރު.

41. އިސްތިއުނާފަށް ހުށަހެޅި ބަޔާންނާމާގައި ބަލައި ފާސްކުރުމުގެ އަމުރާމެދު އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުން ސާބިތު ދައްކަވާފައިވަނީ ކޯޓުން އެ އަމުރު ނެރުއްވުމަށް ނިންމި ނިންމުމާ ދުރުގައިކަން އިސްތިއުނާފަށް ހުށަހެޅި ފޯމަށް ބަލާލުމުން އެނގެއެވެ.

42. ވީމާ، އާދައިގެ ސަބަބު އިޖްތިހާދުކުރުން ބޭނުންވާ، ބަލައި ފާސްކުރުމުގެ ކޯޓު އަމުރަކީ އާންމު ގެއްލުމެއް ހުރުހުރުގެ ދިސްކްރިޝަން ހައްޤުތަކުގެ ތަރުތީބު އެއް ހައްޤެއް ނުވަތަ އެއްބަސްވުން ވިހަ ހައްޤުތަކަށް އުނިކަން ލިބޭފަދަ ކަމެއް ކުރުމުގެ ހުއްދަ ޤާނޫނު ތަންފީޛުކުރާ ފަރާތުތަކަށް (ފުލުހުންނަށް) ލިބިދޭ ލިއުމެކެވެ. އެއީ ފަރުދުންގެ ނަފްސު އަމާންކަމެވެ. އެއީ ބަލައި ފާސްކުރުމުގައި މުޅި ހިފަހައްޓަންޖެހޭ ރަނގަޅުގައި މުޅި ހިފަހައްޓަންޖެހޭ ހައްދަކަށް ނުލާ އަމުރުކުރެވެ.

43. ބަންދުކުރަމަ ފަދަ އަމުރުތަކުގެ ނަތީޖާއަކީ ފުރުސަން ހުށަހަޅާ ހުށަހެޅުމެއްގެ މަޢުލޫމާތު އަނެއް ބަޔަކަށް ފޮނުވަމެވެ. އެ އަމުރު ނެރުމުގެ ކުރިން ބޭނުމާ އަޑުއެހުމަށް ބަދަލުވުމަށް ހުށައެޅުން ފުރުސަތުގެ ޒާބިތުކުރެވެ. ތުރަވަތުތަކާވާ ޗިކޮގެ ނުވަތަ ހުރި ހުރިކަމެއް ބަލާލާ ތަނުގެ ތެރިޝަތާތުގެ އެއްވެސް ބަޔެއް ހިމެނުމެއް ނުކުރެވެ.

44. ފޯނަށް ބިލާފުވާއިރު ކަމެއް ފުލުހުންނަށް ގެއްލި ކަރުދާ ނަމަ، ބަލައި ފާސްކޮށް މުޅި ހިފަހައްޓަންޖެހޭ އަމުރެއް ހޯދަން ފުލުހުންނަށް މަސައްކަތް ކުރިއަށްގެންދެވޭ އެއްވެސް ދުވަސްވަރެއް ނެތް ކަމަށްނުވެ.

45. ކޯޓު އަމުރެއް ހޯދުމަށްކަމުގައި އެދި ހުށަހަޅާއިރު ފުލުހުން ކަށަވަރުކޮށް ކަމެކޭ:

45.1 ވަޒީފާނަން ބޭނުންވާ ތަންގައި ހިމެނާ ކަމެއް ކޯޓުކަން ނުވަތަ ކަމެއް ކުރަމުންދާކަން ނުވަތަ ކަމެއް ކުރުމަށްޓަކައިވާ ގޮތުގެ ކުރުމުގެ އެކަށީގެންވާ ސަބަބެއް އޮތްކަން ބަޔާންކޮށްދިނުން ނުވަތަ

45.2 އެ ތަނަކަށް ވަޒީފާ ބޭނުންވާ ކަމާ ގުޅޭގޮތުން ކޯޓުން ބޭނުންވާ ހެއްކެއް ހޯދުމަށް ކަމުގައިވާނަމަ، އެ އެއްޗެއް އެ ތަނުގައިވާކަމަށް ގޮތުގެ ކުރުމުގެ އެކަށީގެންވާ ސަބަބެއް އޮތްކަން ބަޔާންކޮށްދިނުން ނުވަތަ

45.3 ރ. ތަނަކަށް ވަދެގެން ފުލުހުން ހާސިލުކުރަން ބޭނުންވާ ކަންތައް ފުރިހަމަ ނުކުރެވިދާނެކަމަށް ޤަބޫލުކުރެވޭ އެކަށީގެންވާ ސަބަބެއް އޮތްކަން ބަޔާންކޮށްދީފައިވާކަން ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ[5] 31 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) އަށް ބެލުމުން އެނގެއެވެ.

46. "އެކަށީގެންވާ ސަބަބު" އަކީ ކޮބައިކަން [illegible] [illegible] ބަޔާންކޮށްދޭ [illegible] ނުވަތަ މިންގަނޑެއް [illegible] [illegible]، އެކަށީގެންވާ ސަބަބަކީ ކޮބައިކަން [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible]، އެކަށީގެންވާ ސަބަބު [illegible] [illegible] ނުވަތަ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ނުވަތަ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ކަމުގައި އަހަރެން ދެކެމެވެ.

47. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] އެކަށީގެންވާ ސަބަބު ނުވަތަ [illegible] [illegible] ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ[6] 32 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) އަށް ބެލުމުން އެނގެއެވެ.

48. ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ[7] 32 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) ގައި ބަޔާންކޮށްފައިވަނީ:

> "[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].
>
> (1) [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ޤަބޫލުކުރެވޭ އެކަށީގެންވާ ސަބަބު އޮތުން؛ ނުވަތަ
>
> (2) އެތަނަކަށް [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ޤަބޫލުކުރެވޭ އެކަށީގެންވާ ސަބަބު އޮތުން؛ އަދި
>
> (3) އެތަނަކަށް ވަދެގެން ފުލުހުން ހާސިލުކުރަން ބޭނުންވާ ކަންތައް ފުރިހަމަ ނުކުރެވިދާނެކަމަށް ޤަބޫލުކުރެވޭ އެކަށީގެންވާ ސަބަބު އޮތުން."

---

[5] ޤާނޫނު ނަންބަރު 12/2016

[6] ޤާނޫނު ނަންބަރު 12/2016

[7] ޤާނޫނު ނަންބަރު 12/2016

މިފަދައިންނެވެ.

49. ބަލައި ފާސްކުރުމުގެ އަމުރު ނެރުމުގެ ޤާނޫނީ ބާރު ކޯޓަށް ލިބިފައިވާކަމީ އެއްވެސް ދެބަސްވުމެއް އޮތްކަމެއްނޫނެވެ. އެ ބާރުގެ ބޭނުން ހިފުމުގައި ކޯޓުން ބަލަންޖެހޭ މިންގަނޑު އިސްވެ ބަޔާންކޮށްފައި އެވަނީއެވެ.

50. އަހުރެންނަށް ގަބޫލުކުރެވޭގޮތުގައި ބަލައި ފާސްކުރުމުގެ އަމުރު ނެރުމުގައި ކޯޓުން ބަލަންޖެހޭކަމަށް ބަޔާންކޮށްފައިވާ މިންގަނޑުގެ ބޭނުމަކީ، ޤާނޫނުއަސާސީއިން ކަށަވަރުކޮށްދީފައިވާ އިންސާފީ ޙައްޤުތަކާއި މިނިވަންކަމަށް އެއްވެސް [illegible] ނެތި، [illegible] [illegible] ނެތި، [illegible] ހުރިހައިގޮތަކަށް، ބަލައި ފާސްކުރުމުގެ އަމުރު ކޯޓުން [illegible] ކަށަވަރުކޮށްދިނުމެވެ. [illegible] އިންސާފީ [illegible]

51. [illegible]

52. [illegible]

53. [illegible] ވާތީއެވެ.

54. އިސްތިއުނާފަށް ހުށަހެޅިފައިވާ އަމުރު ނެރެދިނުމަށްއެދި ކްރިމިނަލް ކޯޓަށް ހުށަހަޅާފައިވަނީ، ޝަރީޢަތްކުރުމާބެހޭ ޖިނާއީ އިޖުރާއާތުގެ ގަވާއިދުގެ[8] 37 ވަނަ މާއްދާގެ (ނ) ގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ، އެ ގަވާއިދުގެ ޖަދުވަލު 10 ގައިވާ ފޯމުންނެވެ. އަދި ކްރިމިނަލް ކޯޓުން ނެރެފައިވާ އަމުރު އޮތީ، ޝަރީޢަތްކުރުމާބެހޭ ޖިނާއީ އިޖުރާއާތުގެ ގަވާއިދުގެ[9] 37 ވަނަ މާއްދާގެ (ނ) ގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ، އެ ގަވާއިދުގެ ޖަދުވަލު 11 ގައިވާ ނަމޫނާއާ އެއްގޮތެވެ. އެކަމާމެދު އެއްވެސް ދެބަސްވުމެއްނެތެވެ.

55. އަމުރު ނެރެންޖެހޭ ފަދަ އެކަށީގެންވާ ސަބަބެއް އޮތްކަން [illegible] [illegible] ޖިނާއީ އިޖުރާއާތުގެ ޤާނޫނުގެ 32 ވަނަ މާއްދާގެ (ނ) ގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާއިރު، [illegible] އަމުރު [illegible] [illegible] އެކަށީގެންވާ ސަބަބެއް [illegible] [illegible] [illegible] އެ ނިންމުމުގެ އަސާސް [illegible] ބަޔާންކޮށްފައިނުވާކަމެވެ. [illegible].

56. މި ކޯޓުން ބަލަމުންދާ [illegible] ބަލައި [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] މި [illegible] [illegible] މި ކޯޓުން [illegible] [illegible] [illegible] މި [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. އަދި [illegible] [illegible] އެ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

---

[8] ނަންބަރު 2021-SC-REG-01

[9] ނަންބަރު 2021-SC-REG-01

57. އަހަރެންނަށް ގަބޫލުކުރެވެނީ ޢިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުން ފާހަގަކޮށްފައިވާ ޢިސްތިއުނާފީ ނުކުތާތަކަށް ރިޢާޔަތްކުރުމުގައި މި ޢިސްތިއުނާފީ ކޯޓުން ބަލަންޖެހޭނީ ކްރިމިނަލް ކޯޓުން އެ އަމުރު ދޫކޮށްފައިވަނީ އެކަށީގެންވާ އަސާސެއްގެ މައްޗަށް ބިނާކޮށްތޯ ނުވަތަ ނޫންތޯއެވެ. ސަބަބަކީ، ޢިސްތިއުނާފީ މަރުޙަލާއަކީ ދަށު މަރުޙަލާގެ ނިންމުން މުރާޖަޢާކުރުމަށް [illegible] މަރުޙަލާއެއްކަމުގައި ވާނީއެވެ. އަދި ޢިސްތިއުނާފު މަރުޙަލާއަކީ އަލުން ބަލުން މައްސަލަ ބަލާ މަރުޙަލާތަކަށް ނުވާނީއެވެ. އެހެންކަމުން، ކްރިމިނަލް ކޯޓުގެ އެ އަމުރުގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ އަސާސަކީ [illegible] [illegible] ޢިސްތިއުނާފީ ނުކުތާތަކަށް [illegible] [illegible] އަހަރެން ނުދެކެމެވެ.

58. ކުރިންވެސް ފާހަގަކުރި ގޮތަށް ކްރިމިނަލް ކޯޓުން [illegible] އަމުރު [illegible]، [illegible] ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ގަވާއިދުގެ[10] 37 ވަނަ މާއްދާގެ (ށ) ގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ، އެ ގަވާއިދުގެ ޖަދުވަލު 11 ގައިވާ ނަމޫނާއާ އެއްގޮތެވެ. އެ ނަމޫނާގައި [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، [illegible] "އިތުރު ބަޔާން" [illegible] [illegible] ސުރުޚީއެއް އޮވެއެވެ. އަހަރެންނަށް [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] އަސާސް ނުވަތަ ނިންމުމެއް [illegible] ސަބަބު [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ދެކެމެވެ.

59. އަމުރު [illegible] ފުދޭ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible] ރިޕޯޓާއި، [illegible] ރިޕޯޓާއި، އިންޓެލިޖެންސް ރިޕޯޓުގައި [illegible] މަޢުލޫމާތުތަކުން [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] "އިތުރު ބަޔާން" [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ޢިސްތިއުނާފުގެ [illegible] [illegible] 1.21 ގައި ޢިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުން ފާހަގަކޮށްފައިވެއެވެ.

60. ކްރިމިނަލް ކޯޓުން ނެރެފައިވާ އަމުރުގައި "އިތުރު ބަޔާން" މި ސުރުޚީގެ ދަށުގައި ލިޔެފައިވަނީ:

"1. މި އަމުރު ނެރެފައިވަނީ [illegible] [illegible] [illegible] 22 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) (ށ) (ނ)

އާއި، ދިވެހިރާއްޖޭގެ [illegible] 615 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ)ގެ 6 ވަނަ ނަންބަރާއި، [illegible]

---

[10] ނަންބަރު 2021-SC-REG-01

އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 5 ވަނަ މާއްދާއަށް ރިޢާޔަތްކޮށް، ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 27 ވަނަ މާއްދާއާއި، 30 ވަނަ މާއްދާއާއި، 31 ވަނަ މާއްދާއާއި، 32 ވަނަ މާއްދާއާއި، 33 ވަނަ މާއްދާއާއި، 34 ވަނަ މާއްދާއާއި، 36 ވަނަ މާއްދާގެ ދަށުން.

2. މި އަމުރު ނެރުނިރުމަށް ފުރު ސަބަބެއް ހުރިކަމުގެ ޤާއިދާ 615 ވަނަ މާއްދާގައި ބަޔާންކުރާ ކަމުގެ އަސާސްތަކުން ޝައްކު އުފެދޭ ހެކިތަކެއްހުރިތޯ ބެލުމަށް ސަބަބު ނުވަތަ ހުރިކަމުގައި. އެގޮތުން ވަކި ގަޑިތަކެއް ނިސްބަތް ކަމެއް އެދިއުޅޭތަކެއް އިންސާފުވެފައި ހުރިކަމަށް ހެޔޮބުއްދީ އެކަން ހެކިތަކުން ހާމަނުވާނަމަ ޖެހޭނެ ބަލައި އެވާން ބޮޑު ކަމަށް ބުނެވޭ.

3. އަމުރު ނެރުނިރުމަށް ފުރު ޝައްކުކުރެވޭ (reasonable suspicion) ވުރެ މަތިން (probable cause) ޝައްކުކުރެވޭން ހުރި ހުރިކަމުގެ ހެކިތަކަށް ބުނެ. އެގޮތުން ހުރިހާ ކަމެއްގައި ޤާނޫނީ ކަމެއްގައި ހުރި ހަމަ ޤާނޫނީ އުސޫލުތަކުން ފުރިހަމަވެދާނެ ކަމުގެ އަދަދު މިވަރު ހުރި ކަމެވެ."

މިހެންކަމުން.

61. މިހެންވީމާ، އިސްތިއުނާފުކުރި ޝަރީޢަތުން، ފުލުހުންގެ ދަށުން ހައްޔަރުކުރި ފަރާތުގެ ސަބަބުން ނުވަތަ ގާތް ނުވަތަ ކުރިއަށް ކަރުދާސްތަކުގެ ތެރެއިން ހުށަހެޅުނު ހެކިތަކުން ސާބިތުވޭ. ސަބަބަކީ، ފުލުހުންގެ ވަކިކުރުމުގެ ދަށުން ނުވަތަ ބަލައިގަތުމުގެ ހަމައެކަނި ހައްޔަރުކުރުމުގެ އަދި މި ދިނުމަށް ނުފެނުނުއެވެ. ފުލުހުންގެ ވަކިކުރުމުގެ ފުރުސަތު ވަކި ގޮތަކަށް ދެނެގަނެ ނުވަތަ ފުލުހުންނަށް ވަކިކުރުމުގެ ބަލައިގަތުމަށް އެދޭ ސަބަބު ހައްޔަރުކުރުމުގެ ހަމައެކަނި ޝަރުޠުތަކެވެ.

62. ތިރީ އަމުރު ނެރުމުގައި ފުލުހުންގެ ހިނގުން ބެލުމުގެ ސަބަބު ހައްޔަރުކުރުމުގެ ޝަރުޠުތައް:

62.1 ޝަރީއަތް ހޯދުމުގެ އަމުރެއް ނެރުނު ސަބަބު އަދި ޝަރީއަތް ހޯދުމުގެ ޤާނޫނުގެ ފުރިހަމަ ކުރުމުގެ ބައްޓަން ދިރާސާކުރުން؛ އަދި

62.2 ސަބަބު ހައްޔަރުކުރުމުގެ ޤާނޫނުގައި ހައްޔަރުކުރުމުގެ ކަންކަން ފުރިހަމަވެފައިވާ ނުވަތަ ކަނޑައެޅުމުގެ އަމުރު ނެރުމުގެ ކުރިން ކަމަށްވާކަމަށްޓަކައި؛ އަދި

62.3 ދަށު ކޯޓުން އެ ނިންމުން ނިންމި ސަބަބު އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުން ހުށަހަޅާ ކަންކަން

ކުރިން އަދާކުރުން ގެއްލިގެންދެއެވެ.

63. ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުން، އެ ޤަޟިއްޔާ ބެލި ބެންޗުގެ އިއްތިފާޤުން، ނިންމާފައިވާ **ސަލީމް އިބްރާހީމް ވ. ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީސް**[11] ޤަޟިއްޔާގައި ފަނޑިޔާރު ޑރ. އަޒްމިރަލްދާ ޒާހިރުގެ ރައުޔުގެ 31 ވަނަ ނަންބަރުގައި ފާހަގަކޮށްފައިވަނީ:

> "ކުށެއްގެ ތުހުމަތުގައިވާ މީހެއްގެ ބަންދުގެ ގޮތުން ނިންމާ މަރުޙަލާގައި ޝަރީޢަތުން ނިންމާ ނިންމުމަކީ އިސްތިއުނާފު ކުރުމުގެ ފުރުޞަތު އޮންނަ ނިންމުމެކެވެ. ވީއިރު، މިފަދަ ކުރެވޭ ނިންމުމުގައި، ތުހުމަތުކުރެވޭ މީހާ ދުރުކުރެ ހިފަހައްޓާ ނުވަތަ ދޫކޮށްލުމާއި ގުޅޭގޮތުން ޝަރީޢަތުން ނިންމާ ގޮތް، ޖިނާއީ ޕްރޮސީޖަރގެ 49 ވަނަ މާއްދާގައި ބުނާ ސަބަބެއް އެބައޮތް ނުވަތަ ނޫންކަމާއި، ޝަރީޢަތުން ނިންމާ ނިންމުން ޖެހޭނީ ސާބިތު ނަފާ ސަބަބު އަސާސްކޮށް އެންމެހައި ......"

މިހެންނެވެ.

64. އަދި ހަމަ އެ ޤަޟިއްޔާގެ 32 ވަނަ ނަންބަރުގައި ބަޔާންކޮށްފައިވަނީ:

> "ޝަރީޢަތުން ނިންމާ ނިންމުން ސުޕްރީމްކޯޓުން އަނބުރާ މުރާޖަޢާ ސަބަބަކީ، އެ ނިންމުމަކީ އެކަމުގެ މުހިއްމުކަން ތުހުމަތު ކުރާ ބޭނުމަށް ކޮށްފައިވާ ތަޙުޤީޤުގެ އަސާސް ނިންމުމަކަށްވުމާއި، އެ ނިންމުން އިސްތިއުނާފު ކުރެވޭ ގޮތުގައި ޝަރީޢަތުގެ ނިންމުން އެއީ ގޮތްގޮތަށް ފާހަގަކުރެވޭ ފުރުޞަތު ނުދިނުމެވެ."

މިހެންނެވެ.

65. ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުން، އެ ޤަޟިއްޔާ ބެލި ބެންޗުގެ އިއްތިފާޤުން، ނިންމާފައިވާ **އަޙުމަދު އިސްމާޢީލް ވ. ދަޢުވާ އިދާރާ**[12] ޤަޟިއްޔާގައި ފަނޑިޔާރު ހުސްނުއްސުޢޫދުގެ ރައުޔުގެ 33 ވަނަ ނަންބަރުގައި ފާހަގަކޮށްފައިވަނީ:

> "ޖިނާއީ ޕްރޮސީޖަރގެ 42 ވަނަ މާއްދާގެ (ނ) އިން ކުރާގޮތަށް ހިފެހެއްޓުމުގެ ކަމަށްކަށް ތުހުމަތުކުރެވިފައިވާ އެ މީހަކު ހައްޔަރު ކުރުމުގެ މައްސަލަ އެއީ ޖިނާއީ ތަޙުޤީޤުގެ މަރުޙަލާގައި ހައްޔަރުކޮށްފައި ބަންދުގެ ގޮތުން ކަމުގެ މަޢުލޫމާތުގައި ޝަރީޢަތުގައި އިސްތިއުނާފު ކުރުމުގެ ހައްޤެވެ. މި މައްސަލަ ހައްޔަރު ކުރުމުގެ ހިފެހެއްޓުމަށް ޖިނާއީ ޕްރޮސީޖަރގެ 42 ވަނަ މާއްދާގެ

---

[11] 2020/SC-A/93

[12] [2021] SC 30

(ހ) ގައި ބަޔާންކުރެވިފައިވާ ގޮތުން [illegible] އާ ޝަރީޢަތާ [illegible]. ޝަރީޢަތުގައި [illegible] ޤާނޫނުއަސާސީ ގެ 42 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) ގައި ކަށަވަރުކޮށްދީފައިވާ އިންސާފުވެރި ޝަރީޢަތުގެ [illegible] [illegible] [illegible]."

މިފަދައިންނެވެ.

66.ބުނެވިދިޔަ ޤަޟިއްޔާގައި ޔޫރަޕިއަން [illegible] ޙުކުމުގެ 34 ވަނަ ނަންބަރުގައި ވާގޮތުގައިވަނީ:

" [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]."

މިފަދައިންނެވެ.

67.ބުނެވިދިޔަ ޤަޟިއްޔާގައި ޔޫރަޕިއަން [illegible] ޙުކުމުގެ 35 ވަނަ ނަންބަރުގައި ވާގޮތުގައިވަނީ:

" ... [illegible] [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] 56 ވަނަ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]."

މިފަދައިންނެވެ.

68.އަދި ހަމަ އެ ބުނެވިދިޔަ ޤަޟިއްޔާގައި ޔޫރަޕިއަން [illegible] ޙުކުމުގެ 36 ވަނަ ނަންބަރުގައި ވާގޮތުގައިވަނީ:

"ވީމާ، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]."

މިފަދައިންނެވެ.

69.ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ބުނެވިދިޔަ ޤަޟިއްޔާތަކުގައި އިސްވެ ބަޔާންވެދިޔަ ކަންކަން އެގޮތުގައި ފާހަގަކޮށްފައިވިނަމަވެސް، އިސްތިއުނާފުކުރެވިފައިވާ ކޯޓު އަމުރު ނެރުމުގައި [illegible] އެ ނިންމުމަށް ވާސިލުވި ސަބަބެއް ނުވަތަ ގޮތެއް ނުވަތަ ހަމައެއް [illegible] އެ އަމުރު ބާޠިލުކުރަންޖެހޭކަމުގައި އަޅުގަނޑު ދެކެމެވެ. އަދި، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ނިންމުމަށް ވާސިލުވި ސަބަބުތައް [illegible] އަމުރު ނުކުރުމުގައި [illegible] ކަންކަން [illegible] [illegible] އެކަށީގެން ނުވާތީވެ.

70.ޕްރޮސިކިއުޝަނުން އިސްތިއުނާފުގެ ޤަވާޢިދުގެ [illegible] މި ކޯޓަށް [illegible] 06 (ހައެއް) [illegible] ޖަވާބުގައިވެސް އަދި [illegible] އަޑުއެހުމުގައިވެސް ކްރިމިނަލް ކޯޓުން [illegible] އަމުރަކީ ޤާނޫނާ އެއްގޮތަށް ނުކުރައްވާ [illegible] [illegible] ނުވެއެވެ. އަދި އެ އަމުރަކީ ޤާނޫނާ އެއްގޮތަށް [illegible] [illegible] ކަނޑައަޅައިދިނުމަށް މި ކޯޓުގައި އެދިވަޑައިގެން ނުވެއެވެ. ޕްރޮސިކިއުޝަނުން [illegible] މި ރިޕޯޓުގެ 38 ވަނަ ނަންބަރުގައި އެ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] އެދެއެވެ.

71.ޕްރޮސިކިއުޝަނަށް އެ އަމުރުގެ ދިފާޢުގައި ވަކާލާތު [illegible] އެ އަމުރު [illegible] ކްރިމިނަލް ކޯޓުން ނިންމި ސަބަބެއް އެ އަމުރުގައި ބަޔާންކޮށްފައި [illegible] [illegible].

72.އިސްވެ ދިޔަ ސަބަބުތަކާހުރެ އެހެންކަމުން، އިސްތިއުނާފުކުރެވިފައިވާ ކޯޓު އަމުރު ބާޠިލުކުރަންޖެހޭނެކަމަށް އަޅުގަނޑު ޤަބޫލުކުރަމެވެ.

ފަނޑިޔާރު މުޙައްމަދު ނިޔާޒުގެ ރައުޔު:

73.ކްރިމިނަލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު: 145-J/BFA/2022/107 ކޯޓު އަމުރު އިސްތިއުނާފުކޮށް، އިސްތިއުނާފު ކުރީ ޢަބްދުﷲ އާދިލް [illegible] ފަރާތުން ހުށަހަޅާ ނުކުތާތަކާއި [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ވާހަކަތައް [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ކަންކަން [illegible] ކުރަމެވެ.

ފުރަތަމަ ނުކުތާއަށް:

74. ފުރަތަމަ ނުކުތާގައި އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުން ބުނަނީ، ޤާނޫނު ނަންބަރު 9/2014 (ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޤާނޫނުލްޢުޤޫބާތު) ގެ 615 ވަނަ މާއްދާ ނުބައިކޮށް މާނަކޮށް، އެ މާއްދާގައި ސާފުކޮށް ބަޔާންކޮށްފައިވާ ކުށުގެ [illegible] [illegible] [illegible] އެ މާއްދާގެ ދަށުން ޝަރީޢަތްކުރުމުގެ [illegible] [illegible] ޤާނޫނުއަސާސީގެ 19 ވަނަ މާއްދާއާއި، 27 ވަނަ މާއްދާއިން ލިބިދޭ އަސާސީ ޙައްޤުތައް ނިގުޅައިގަނެވިފައިވާކަމަށް، ކްރިމިނަލް ކޯޓުން ޢަމަލު ނުކުރައްވާ ކަމަށެވެ.

75. މިނުކުތާގައި އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުން ދެ މަސްއޫލިއްޔަތުގެ ވާހަކަ ދައްކާފައެވެ. ފުރަތަމަ މަސްއޫލިއްޔަތަކީ، ކުށުގެ [illegible] [illegible] [illegible] ޝަރީޢަތްކުރުމުގެ [illegible] [illegible]. ދެވަނަ މަސްއޫލިއްޔަތަކީ، ޤާނޫނުއަސާސީގެ ދަށުން [illegible] އަސާސީ ޙައްޤުތައް ނިގުޅައިގަނެވިފައިވާ [illegible] [illegible] [illegible] ޝަރީޢަތްކުރުމުގެ [illegible] [illegible].

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]:

76. ކްރިމިނަލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު:145-J/BFA/2022/107 ކޯޓުއަމުރަކީ، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] އަމުރެކެވެ. މިއަމުރުގައި ބަލައި [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ސ.[illegible]، [illegible] [illegible]، ސ.[illegible]، [illegible] ޢަބްދުﷲ ޢާދިލް [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible][13] [illegible] [illegible] ކްރިމިނަލް ކޯޓުން ދޫކޮށްފައިވާ އަމުރެއްކަން އެނގެއެވެ.

---

[13] "[illegible] [illegible]" [illegible]. (ޤާނޫނު ނަންބަރު: 12/2016 [illegible]) 213 ވަނަ މާއްދާގެ (ނ)).

އަމިއްލަ ތަންތަން ބަލައި ފާސްކުރުން:

77. ހިފެހެއްޓުމާއި ފާސްކުރުމާއި މުދާ އަތުލައިގަތުމާއި ގުޅޭ ގޮތުން ޤާނޫނުއަސާސީގެ 47 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) އާއި (ށ) ގައި ބަޔާންކުރާ ގޮތް ތިރީގައި އެވަނީއެވެ.

> "(ހ) އެކަށީގެންވާ ސަބަބެއްނެތި އެއްވެސް މީހެއްގެ ގައިގާ އަތްލައި، ފާސްކޮށް، މީހެއްގެ އެއްޗެހި ގަދަކަމުން އަތުލައިގަތުމެއް ނުކުރެވޭނެއެވެ.
>
> (ށ) ގޭގައި ދިރިއުޅޭ މީހުން [illegible] [illegible] ތަންތަނަށް [illegible]. ނަމަވެސް [illegible] [illegible] މީހެއްގެ [illegible] ނުވަތަ [illegible] ނުރައްކާތެރިކަމެއް [illegible] ނުވަތަ އެމީހާ ސަލާމަތްކުރުމަށްޓަކައި، ނުވަތަ ކޯޓުގެ އަމުރަކުން ހުއްދަ ލިބިގެން މެނުވީ އެއްވެސް މީހަކު ދިރިއުޅޭ [illegible] އެ މީހެއްގެ ނުހުއްދަގައި ވަދެވިގެން ނުވާނެއެވެ."

78. ގޭގައި ދިރިއުޅޭ މީހުން [illegible] ޤާނޫނުއަސާސީގައި [illegible]، އެތަންތަން އެތަންތަނުގައި ދިރިއުޅޭ މީހުންގެ ނުހުއްދަގައި [illegible] ތަކެއް ޤާނޫނުއަސާސީގައި [illegible] ވެއެވެ. މިގޮތުން [illegible] ދިރިއުޅޭ ތަންތަނަށް ވަދެވޭނީ ހާލަތްތަކުގެ ތެރޭގައި (1) ވަގުތުން ފިޔަވަޅު ނާޅައިފިނަމަ [illegible] ނުރައްކާތެރި [illegible] މީހުންނާއި މުދާ ސަލާމަތްކުރުމަށްޓަކައި[14] (2) ޤާނޫނީގޮތުން [illegible] ބާރު ލިބިގެންވާ ފަރާތަށް ނުވަތަ އަމުރެއް [illegible] ވަނުމާއި[15] (3) އަމަންއަމާންކަން ގެއްލިދާނެ [illegible] ނުވަތަ [illegible] [illegible] ތެރޭގައި [illegible]، [illegible] ނުވަތަ [illegible]

---

[14] ޤާނޫނުއަސާސީގެ 47 ވަނަ މާއްދާ އަދި ޤާނޫނު ނަންބަރު: 4/68ގެ ([illegible]) ގެ 4 ވަނަ މާއްދާ "އަމިއްލަ [illegible] [illegible]" ޤާނޫނު ނަންބަރު: 12/2016 (ޖިނާއީ އިޖުރާއާތުގެ ޤާނޫނު) ގެ 30 ވަނަ މާއްދާގެ (ށ) " މި މާއްދާގެ (ހ)، (ނ) އަދި (ރ) [illegible] .... [illegible]

[15] ޤާނޫނު ނަންބަރު: 12/2016 (ޖިނާއީ އިޖުރާއާތުގެ ޤާނޫނު) ގެ 30 ވަނަ މާއްދާގެ (ށ) " މި މާއްދާގެ (ހ)، (ނ) އަދި (ރ) [illegible] .... [illegible]"

ބާވަތުގެ ކަމެއްގެ ތަފްސީލު ވެގެން އެކަމެއް ބުނެފައި[16] (4) ސަރީޙަ ބަޔާނެއް ކަނޑައެޅުން ބަލަހައްޓަން ބަލަންޖެހޭ ހިނދެއްގައި ވަކިން ނަގަޖެހުން ހިމެނެއެވެ.[17]

79. މިސާލެއްގޮތުން ކޮށްވިޔަފާރި މުވައްސަސާތަކުގައި، ސ.ދޫވި ބަލައި ފާސްކުރަނީ ހ.ގެ ކ.ހާޒިރީ ގެއިގެ އަބްދުﷲ ޙާމިދު އަބްދުލްޣަފޫރުގެ މަރުޙަލާގައި ވަކިކުރުން ކުރިމަތި "ކާރުގެ"[18] އަމަލާއި ގުޅިގެން ކަމަށް ބަޔާން ކުރެއްވެ. އެދި އެގެ ބަޔާނާއި ފާސްކުރަން ބޭނުންވާ ސަބަބަކީ؛

"... މިފަދަ ބައްޔެއް ހުރެގެން ދިވެހި ރާއްޖޭގެ ހިސާބުން 2022 އޮގަސްޓް 20 ވަނަ ދުވަހު އަރިހަށްދާނެއީ ނިކުމެ މިގޮތް ފިޔަވަޅު ބަލައިގަތުމަށް އިސްލާމީ ބައްޔެއް ހުރި ފިޔަވަޅު ނަގައި ހުއްދަ ފޮނުވައި ކަމަށް ދަޅާ ވަޒީފާ ނުލިބޭ އަދި ބައްޔެއް ހުރުމަކީ ޙާލަތު ސީދާ ދަޢުވާގައި ބަލައިގަތް ދަތިތައް ހުރި ފިޔަވަޅު އެކަށީގެން ބައްޔެއް ހުރެގެން ފޮނުވާ ޙާލަތު ކުރިން ބޭނުންކުރެވޭ އަދި ބައްޔެއް ނުހުރެ ދަރިވަރު ހިނގުމަށް ބޭނުންތެރިކަމާއި، އެފަދަ ޙާލަތެއްގައި މި ދުސްތޫރީ ގޮތުގައި ހިނގާނެ ދަޢުވާގައި ދަރަޖައިގެ ބާރުގެ ބޭނުން ކުރެވޭ ކަރުދާސް އެހެން އަދި މިވަރު ހުރި ކަމަށްވީ މި ކުރުމުގެ ދަޢުވާ މަސައްކަތުގައި ސަރީޙަ ގޮތުގައި ނުވާ ބާރުގައި ބޭނުން ކުރެވޭ."

ކަމަށް ބަޔާން ކޮށްފައިވެއެވެ. މިފަދަ މުވައްސަސާގެ މަސައްކަތު ހިންގަމުންދާ އުސޫލުތަކުގައި ބަލައި ފާސްކުރުމުގެ އިޖުރާއަތު ބަޔާންކުރާ ޤާނޫނަށް ޢާއްމު އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުވެ.[19] އެހެންކަމުން، މިފަދަ މުވައްސަސާގެ މަސައްކަތު ހިނގަމުންދާ އެ ޤާނޫނެވެ.

80. ޢާއްމު އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 30 ވަނަ މާއްދާގެ (ށ) ގައި ބަޔާންކުރަނީ؛

---

[16] ޤާނޫނު ނަންބަރު: 4/68ރ (ޢަދުލު ޤާއިމްކުރުމުގެ) ގެ 5 ވަނަ މާއްދާ " ދަޢުވާގެ ފަރާތުން ލިޔުމުގެ ގޮތުން، ބައެއްކަން ވަކި، ފިޔަވަޅު އެއްބަޔަކު އެއްވެސް، އެތަކެއްގެ ބައެއްގެ ބޭނުމެއްގެ ދަފުތަރު ނަމުގެ ބަޔާން ހިމެނޭ، އަމަލުތަކުގެ ގޮތުގައި ބޭނުންކުރެވޭ ކަމެއް ނަމަވެސް ހިއްސާ ގޮތެއް ހިމެނޭ ކަމަށް ދަނަވާ ޤާނޫނު ހިނގާ ކަމެއް ބައެއްގެ ފިޔަވަޅު ހިންގައިފިނަމަ، އެކަމެއް ބަޔާންކޮށްފައިވާ، ނަމަވެސް ކުރިމަތި ޝަރުޢީ ކަރުދާސް ކަރުދާހެއް ކަމެއްގެ ތަފުސީލު ފިޔަވަޅު އެކަމެއް ބޭނުންކުރާ މަރުޙަލާ ހިއްސާ ވެގެން އެކަމެއް ނަގަބަލަތް ސަރީޙަ ބަޔާނެއް ވަކިން ނަގާފައި ހުންނަ ކަމަށެވެ..."

[17] ޤާނޫނު ނަންބަރު: 4/68ރ (ޢަދުލު ޤާއިމްކުރުމުގެ) ގެ 5 ވަނަ މާއްދާ " ދަޢުވާގެ ފަރާތުން ލިޔުމުގެ ގޮތުން، ބައެއްކަން ވަކި، ފިޔަވަޅު އެއްބަޔަކު އެއްވެސް، އެތަކެއްގެ ނަމުގެ އެއްބައެއްގެ ބޭނުމެއްގެ ދަފުތަރު ނަމުގެ ބަޔާން ހިމެނޭ... އަދި ސަރީޙަ ބަޔާނެއް ކަނޑައެޅުން ބަލަހައްޓަން ހިނދެއްގައި ދުސްތޫރީ ބާރު ޝަރުޢީގެ ފިޔަވަޅު ނަމަކީ ދަޢުވާގެ ކަމެއްގެ ފިޔަވަޅު ވަކިން ކަމަށެވެ."

[18] ޤާނޫނު ނަންބަރު: 9/2014 (ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޤާނޫނުއަސާސީ)ގެ 615 ވަނަ މާއްދާގެ (ށ) 6 ވަނަ ނަންބަރުގައި ބަޔާންކުރާ ގޮތް.

[19] ޤާނޫނު ނަންބަރު: 12/2016

" އެހެން ފޯރުކުރުމުގައި ކަސްދުގައި އެހެން ގޮތަކަށް ބަދަލުކޮށްފައިވާ ނުވަތަ ބަދަލުވެފައިވާ، ފޯރުކުރި ތަކެތި ދޫކޮށްލާފައި **ނުވަތަ ފޯރުކޮށްދިނުމުގެ ނިޔަތުގައި ގެންގުޅުން** ހުއްޓުވަން ތަކެތި ބަލައިގަތުމަށް، މި މާއްދާގެ (ހ) އާއި (ށ) ގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ ކުށްތަކާއި ގުޅުން، އެއްޗަކާ، އެއްޗެއްގެ ބާވަތުގެ މިންވަރު ބަލައި ބަލާއިރު، ކޯޓު ބަލާނީ އެކަމަށް."

81. ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 31 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) ގައި ބަޔާންކުރަނީ،

"އެހެން ފޯރުކުރުމުގައި އެހެން ގޮތަކަށް ބަދަލުކޮށްފައިވާ ބަދަލުވެފައިވާ، **ކަށަވަރުވާ ގޮތަށް** އެހެން ކުރުމުގައި ހުރިކަން ފޯރުކުރި ތަކެތި ދޫކޮށްލާފައި ހުއްޓުވަން، އަދި އެއް އެ ކަން ސާބިތުކުރުމަށް ބޭނުމާ ތަކެތީގައި ހުރި ސަބަބެއްކަން ހަމަޖެހުމަށް ބަލާއިރު ކަމެއްގެ ބާރުވެރިކަން ހަމަޖެހިފައިވާ އެއްޗެއް ބަލަންވާނީ، އެ އެއްޗަކީ ކޮބައިކަން އެއްޗަކާ، އެއްޗެއްގެ ބާވަތާއި އެއްޗެއްގައި ހިމެނޭ މިންވަރުގެ ބާވަތަކާ އެއްގޮތަށް އެއްޗަކާ ގުޅޭގޮތުން ބަލާ މިންވަރު ބާވަތުގައި ފޯރުކުރި ފޯރުކޮށްދިނުމަށް ގެންގުޅުން، ކޯޓު ބަލައިގެން ދަށުން ބަލާނެއެވެ."

މި ގޮތަށެވެ.

82. ފުރުޞަތު، ސ.ޓީ. ޕްރޮސިކިއުޝަން، ޖުވެނައިލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު: 145-J/BFA/2022/107، ދަޢުވާއާ ގުޅޭ ބަޔާނެއް ދެއްވުމަށް އެދި ކޯޓުގެ ރިޕޯޓުގެ ބަޔާން ކަމަށްވާތީ، ބަލާއިރު ފުރުޞަތު އަރިހުގައި ފާހަގަ އިތުރު ބަލައިގެން ބަޔާނަށް އެދި އެއް ކަމަށް ދެކިގެންނެވެ. މިބާވަތުގެ އެދުމަކީ، އެދުމަށް ބަލަހައްޓާ ގޮތުގެ ބަޔާންތަކާ ފާހަގަ ކުރިއަށް ހުށަހަޅާ ގޮތުން ގުޅޭ ދެފަރާތުގެ ވަކީލުން ބިނާކޮށް ދެއްކި އެއްބަސްވުމާއި، އެކަމާ ބަޔާން ބަލާއިރު ބަލާ ކޯޓުގެ ފުރުޞަތު ބަޔާންކުރި ވަކީލުން ކަމަށް ބުނެފައިވާ ބަޔާން، އެހެން އެދުމަށް ފާހަގަ ކުރި ކަމަށް ބުނާ އިސްތިޢުނާފު ކުރިކަމެވެ. އެހެނަމަ، އަބްދުﷲ ނާޒިމް އަބްދުލްޣަފޫރުގެ ފަރާތުން އެދުނުގެ ބަޔާންކުރި ގޮތުގެ ބަޔާނާ ބެހޭ ބަޔާން އަދި ބަލާއިރު ނުކުރެވޭ ކަމަށް ބުނެއެވެ. ސަބަބަކީ، އަބްދުﷲ ނާޒިމް އަބްދުލްޣަފޫރުގެ ވަކީލު ބަޔާންކުރި ކަމުގެ ފުރުޞަތު ދިނުމަށް އެދުމަކީ އެކަމުގެ ވަކިގޮތެއް ހުށަހަޅަމުން އަބްދުﷲ ނާޒިމް އަބްދުލްޣަފޫރު ބުނެއެވެ.

83. ވަކި ކަމެއް ކުރުން، ނުވަތަ ވަކި ކަމެއް ނުކުރުން ދޫކޮށްލުމުން، އެއީ ކުށެއް ކަމުގައި އިސްލާމީ ޝަރީޢަތުގައި ނުވަތަ ޤާނޫނުގައި ބަޔާންކޮށްފައި ނެތިސް އެކަމެއް ކުރި މީހަކަށް ނުވަތަ އެކަމެއް ނުކުރުން ދޫކޮށްލިމީހަކަށް، އެކަމަކާ ގުޅުވައިގެން އަދަބު ނުދިނުމާއި،[20] ކުށަކަށް ނުވާ އަމަލު ކުށުގެ ގޮތުގައި ކަނޑައަޅައި ކަށަވަރުކުރުމުން ރައްކާތެރިވުމަކީ، ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޤާނޫނީ ނިޒާމު ބަރީގަބޫލުކޮށްފައިވާ އުސޫލީ ކަމުގައިވެއެވެ.[21] އެހެންކަމުން، މިކަމުގެ ބަލައިލަން އަސާސީ އެއް ނުކުތާއަކީ، ކުށަކަށް ނުވާ އަމަލެއް ކުށުގެ ގޮތުގައި ދިނުމަށް ދަށުން ބަޔާންކުރުމުގެ އަމަލެއް ދޫކޮށްލި ނުވަތަ ޤާނޫނުގައި ބަޔާންކޮށްފައިވެއެވެ. އެހެންނަމަވެސް، ދަށު ބަޔާން ކުރައްވާ ނުކުތާ ޖިނާއީ އިޖުރާއާތުގެ ސިޔާސަތުތަކުގެ މައްޗަށެވެ.

84. ޤާނޫނު ނަންބަރު: 12/2016 (ޖިނާއީ އިޖުރާއާތުގެ ޤާނޫނު) ގެ 31 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) ގައި ބަޔާންކުރާ މައުލޫމާތަކަށް ޤާނޫނު ތަންފީޛުކުރާ އިދާރާއިން ވާޤިފް ކުރަނިވި ފުލުހުންގެ ހިމާޔަތުގައެވެ.[22] ޤާނޫނު ތަންފީޛުކުރާ އިދާރާއިން މިއުސޫލުން ކުރަނިވުމުގެ ކުރަނިވުމުން، ފަހިވާނެ އެއްވެސް ނުތަނަވަސް ޤާނޫނުގައި ބަޔާންކުރާ ކަންކަން ކަށަވަރު ކުރެވުން ފަހިވެއެވެ. ޖިނާއީ އިޖުރާއާތުގެ ޤާނޫނުގެ 32 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) ގައި ބަޔާންކުރާ ގޮތުން ތަޙުޤީޤު ކަންކަން ކަށަވަރު ކުރަންވާނެއެވެ.

" އަދިއަދި ތަޙުޤީޤު ބަލައި ޤާނޫނު ތަންފީޛުކުރާ އިދާރާ ވާޤިފް ނުވުމުން، އެހެނިހެން ސަބަބުތަކުގެ ދެކުމުން ސަބަބެއް އޮތްކަން ކަށަވަރު ކުރުމަށް[23] ކުރަންޖެހޭނެއެވެ.

(1) ވަކިވަކި ބަޔާންތައް ތަންގައި މިހާރު ކުރެއް ކުރިކަން ނުވަތަ ކުރެއް ކުރަމުންދާކަން ނުވަތަ ކުރެއް ކުރަނީއެވެކަން ޤަބޫލުކުރުމަށް އެކަށީގެންވާ ސަބަބެއް އޮތުން؛ ނުވަތަ

(2) އެތަނަކަށް ވަކިވަކި ބަޔާންތަކަކީ ކުރަން ގެއްލުން ލިބުން ބަޔާންތައް ހުއްޓުން ހުއްޓުވުން ކަމުގައިވާނަމަ، އެ އެއްޗެއް އެތަނުގައި ފެނުން ޤަބޫލުކުރުމަށް އެކަށީގެންވާ ސަބަބެއް އޮތުން؛ އަދި

---

[20] ޤާނޫނުއަސާސީގެ 59 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ).

[21] ޤާނޫނު ނަންބަރު:9/2014 (ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޖިނާއީ ޤާނޫނު)ގެ 11 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) ގެ (2) ވަނަ ނަންބަރުގައި.

[22] ދަޢުވާލިޔުމުގެ ނަންބަރު:171/BFF/2022/317 "ތަޙުޤީޤުކުރާ ވަގުތު ބަލައިބަލާކުރާ މުއައްސަސާ އެއް ހިމެނޭ ގޮތުން ކަށަވަރު ކުރުވާ".

[23] ޤާނޫނުގެ އިނގިރޭސިގައި "ކަށަވަރު" ކިޔަން ބޭނުންކުރާ ލަފުޒަކީ "ޤަބޫލު" ނުވަތަ "ގޮތެއް" ކަމުގެ ފާހަގަކުރައްވައި ކަމުން ބެލިދާނެއެވެ. އަދިވެސް އެކަށީގެންވާ ސަބަބުގެ މާނައަކީ ހިތުގައި، އެ ބަޔާންކުރާ ކަންކަން ނުވަތަ އެގޮތަށް ހެކި ބަލާ ކަމަށް ނުވަތަ probable cause ގެ ގޮތުގައި ވެއެވެ. އެހެނީ، މިދެބަސްގައި ކަމެއް ކަށަވަރުކުރުން ޤަބޫލު ކުރެވޭ ހެކި މިންވަރަކަށް ނުވާނެއެވެ.

(3) އެތަނަކަށް ވަދެވެން ފެށުމުގެ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ނުވަތަ [illegible] [illegible]
އެކަށީގެންވާ ސަބަބެއް އޮތުން." މިފަދައިންނެވެ.

85. އެހެންކަމުން، ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ ދަށުން، އަމިއްލަ ތަނެއް ބަލައި ފާސްކުރުމުގެ އަމުރެއް ދޫކުރުމުގެ ކުރިން ބަލައިފާސްކުރަން ވަންނަން އެދޭ ތަނުގައި [illegible] ކުށެއް ކޯޓަކުން ނުވަތަ [illegible] ކުރަމުންދާކަން ނުވަތަ ކުށެއް ކުރަންއުޅޭކަމަށް ޤަބޫލުކުރެވޭނެ އެކަށީގެންވާ ސަބަބެއް އޮތުމާ ނުވަތަ [illegible] [illegible] [illegible] ޖެހޭނެއެވެ. [illegible] [illegible] ކަމަށް، ހިނގާ ނުވަތަ ހިނގާ ނުވަތަ ހިނގައިފާނެކަން، އެކަމާއި ކުށުގެ [illegible] ގުޅިފައިވާ [illegible] އެކަށީގެންވާ ސަބަބެއް [illegible].

86. އަބްދުﷲ ޔާމީން އަބްދުލްގައްޔޫމްގެ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ޤާނޫނު ނަންބަރު 9/2014 (ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޖިނާއީ ޤާނޫނު) ގެ 615 ވަނަ މާއްދާ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޖިނާއީ ޤާނޫނުގެ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]:

ކުށް ކަނޑައެޅުން	615. (ހ) ޢާންމު ތަނެއްގައި ހުރި އެހެން މީހަކު، އެ މީހެއްގެ އަމަލުތަކުގެ ސަބަބުން އެހެން މީހަކަށް [illegible]، ނުވަތަ އުނދަގޫވާނެކަން، ނުވަތަ ބިރު ގަންނާނެކަން އެނގިހުރެ އަންނަނިވި އަމަލުތަކުގެ ތެރެއިން އަމަލެއް ކުރުމަކީ ކުށެކެވެ.[24] (1) ތަޅާފޮޅުމާއި، ބިރުދެއްކުމާއި، ހަރުކަށިކަމާ ނުވަތަ [illegible] އުފެދޭ ގޮތަށް އުޅުން؛ ނުވަތަ (2) އެކަށީގެން ނުވާ ފަދަ އަޑުގަދަކުރުން؛ ނުވަތަ

---

[24] ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޖިނާއީ ޤާނޫނުގެ 615 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) ގެ އިނގިރޭސި [illegible] "A person commits an offense if, knowing his conduct will harass, annoy, or alarm ***another person in public***, he;" މިހެންނެވެ.

(3) ހަޑިހުތުރު އެއްޗެހި ކިޔުމާއި ހަޑިހުތުރު ބަސް ބޭނުން ކުރުމާއި
ހަޑިހުތުރު އިޝާރާތްތައްކުރުން؛ ނުވަތަ

(4) އާންމު ތަނެއްގައި ނުވަތަ ތަންތަނުގައި، [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]؛ ނުވަތަ

(5) ޓްރެފިކް ދުއްވުމަށް ހުރަސް އެޅުން؛ ނުވަތަ

(6) [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]،
[illegible] [illegible] [illegible]، ނުވަތަ [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible].[25]

[illegible] (ހ) [illegible] [illegible] 4 ވަނަ [illegible] [illegible].

87. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ".. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]..." [illegible] "[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].[26] [illegible] [illegible] 615 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) ގެ (6) ވަނަ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] "[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]..." [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible]:12/2016 ([illegible] [illegible] [illegible]) ގެ 213 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) ގައި "[illegible]" [illegible] [illegible]؛

"...[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible]

---

[25] [illegible] 615 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) (6) ވަނަ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] "or creating a hazardous or alarming condition for no legitimate purpose." [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] "The goal of the statute is the prevention of harassment or annoyance of others. Because this section is intended to protect the sensibilities of the general public and not those of a law enforcement officer, a private person must initiate the complaint." [illegible] [illegible] "[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]" [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] 23 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

[26] [illegible] [illegible] [illegible]: 171/BFF/2022/317 [illegible].

ވެދެންވާ ބޭސްފަރުވާ ޕްރޮފެޝަނަލް ނާރކޮޓިކް ޑްރަގްސްއާއި ސައިކޮޓްރޮޕިކް ސަބްސްޓެންސްއާއި އެފަދަ ތަކެތީގެ ބޭނުން ތަރައްގީކޮށް ކުރުން ހިނގައިދިޔަކަން ނުވަތަ ކުރުން ހިނގާފަދަކަން އެކަށީގެންވާ ސަބަބުތަކެއް މައްސަލަ ބަލާ ފުލުހުންނަށް ޤަބޫލުކުރެވޭ ތަނެކެވެ." މިފަދައިންނެވެ.

އެހެންކަމުން، ޢަބްދުﷲ ޝާހީން ޢަބްދުލްޣަފޫރު ދިރިއުޅޭ ގޭގައި އޮތް ކޮޓަރިއެއްގައިކަން ފުލުހުން ޝައްކުކުރި ކުށް އިސްތިއުނާފު ދިމާކުރި ބަލައިގަތީ، އޭނާގެ ކޮޓަރިއެއްގައި ހުރި މިކަން ހުރި އަދަބުގައިވާ ޤާނޫނުއަސާސީގެ 615 ވަނަ މާއްދާ މިޒާނު އޮތް ގޮތުން ބެލުން ޤާނޫނީ ހަމައެއް ނެތެވެ. މިހާލަތުގައި އަމަލުކުރި ޤާނޫނުއަސާސީގެ 615 ވަނަ މާއްދާގެ ދަށުން ޝަރީޢަތް ކުރި އަމަލެއް ނޫނެވެ.

88. މީގެ އިތުރުން، އިސްތިއުނާފުގައި ހުރި ބިރުކަ ކުރި އެފަދަ އަމަލަކީ ކުށުގެ އަމަލެއްކަން ޤާނޫނީ ބަލާނުލާ ކުރި އިޖުރާއަތު ޤާނޫނީ ކުރެވިގެން، އެކަމާއި ގުޅިގެން ހުރި ހެކިތަކުން ކަނޑައެޅިގެން ކަށަވަރު އަދާކުރެވޭނެ ޚިލާފް ނުވަތަ އެހެންގޮތަކަށް ބަލައިގެން ނުވާނެއެވެ.[27]

89. ހަމައެހެންމެ، ފުލުހުން ބަޔާންކުރުމާ އަމަލަކީ، ކުށުގެ އަމަލެއް ކަމަށް ފުލުހުން ތުހުމަތު ކުރާތީ، އެކުލަވާ އަމަލާއި ގުޅިގެން (ބޮޑު) ނުވަތަ އެއްވެސް ހިނގަމުން ގޮސްފައިވާކަމަށް ޢަބްދުﷲ ޝާހީން ޢަބްދުލްޣަފޫރުގެ އެނގި އެނގިގެން، ފުލުހުންނަށް ބަދަލުވި ޑްރަގްސްއޮފެންސްތަކެއް ސަބަބުކޮށް ހަމައެކަން ބަލައިލަން ނުކުރެވޭނެއެވެ. މީގެ، ފުލުހުން ބަޔާންކުރާ އެ ބޮޑު، ތުހުމަތުކުރާ ކުށުގެ ހުއްދަކުރެވި، ކުރިއަށް ކަން ދިރާސާކޮށް ޝައްކު ނުކުރެވޭނެއެވެ. އެ ބޮޑު ނުވަތަ ޢަބްދުﷲ ޝާހީން ޢަބްދުލްޣަފޫރުގެ 20 އޮގަސްޓު 2022 ގައި ފުލުހުންގެ ދިމާލުން އެނގިގެން، އެއީ އެކުރުގެ ހުއްދަކުރީތޯ؟ ނުވަތަ އެ ބޮޑު ކުށުގެ ހުއްދަކުރެވި، އެ ބޮޑު ނުވަތަ އެނގި އެނގިގެން އެއްގޮތަށް ނުވަތަ ފުރުސަތު؟ އެހެންކަމަށްވާނަމަ، ފުލުހުން ތުހުމަތުކުރާ އަމަލު ކުރުކުރުމަށްފަހު ޤާނޫނުގެ ދަށުންތޯ ނުވަތަ ފުލުހުން އެއީ ކުރުކޮށް ބަލައިލުމަށް ސާފުވެ ނުވެއެވެ.

---

[27] ޤާނޫނު ނަންބަރު:12/2016 (ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނު)ގެ 29 ވަނަ މާއްދާ.

ޙާލަތުގައި [illegible]

[illegible]

90. [illegible] ޢަބްދުﷲ އާމިން [illegible]

[illegible]

ޖިނާއީ އިޖުރާއާތުގެ ޤާނޫނުގެ 32 ވަނަ މާއްދާގެ (ނ) ގެ (3) ވަނަ [illegible]

[illegible] " [illegible]

[illegible]

[illegible]

" ...[illegible] 20 [illegible] 2022 [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]..."

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

ޝަރީޢަތްކޮށްގައި އޮންނަ ބޭނުން މަޤްޞަދުތަކާއި ޙިމާޔަތްކުރުމަށް އެކުލަވައިލާ އުޞޫލު އެޅުމަށް ނުވަތަ ޢާންމުކޮށް، ނަމަވެސް ބޭނުންކުރުމުގެ، ނަމަވެސް ގެންދިޔުމުގެ ގޮތުން ޒިންމާދާރުވުން، އުސޫލުތަކުގެ ދަށުން ފާހަގަ އެގޮތުގައި އެއްބަސް ނުވާނެ ބައިގޮތުގައިވެއެވެ. އެކަމަށް ވުރެން އެ ބޭނުން ނިޔާމު ފަސާދަވުމަކީ ބަދަލު ކަށަވަރުކުރަމެވެ.

ނަމަވެސް ޤާނޫނު ޢުޒުރު އެކަށައަ ނުވެއެވެ.

އަސާސީ ޙައްޤުތައް ނިޔަލައިގަނެވޭނެކަމާ ބެހޭ ބަޔާންތައް:

91. ޤާނޫނުއަސާސީގެ 19 ވަނަ މާއްދާއިންނާއި، 27 ވަނަ މާއްދާއިން ލިބިދޭ އަސާސީ ޙައްޤުތައް ނިޔަލައިގަނެވޭނެ ބޮޑު ފަދައިން ޤާނޫނުގައި ކަނޑައަޅާފައިވާ ޙައްޤުތަކާއި މިނިވަންކަމުގެ ތެރެއިން ދިމިޤްރާޠީ ހުޅުވިފައިވާ މި މުޖުތަމަޢެއްގެ މުއްސަނދިކަމާ ނުވެއެވެ. ވީމާ، މިސާލަކަށް ހުރިހާ 7 ދުވަހުން ނިންމަން ޤާނޫނު ތަޢާރުފުކުރާ ދިޔައިދާނެ ގެއް މުޖުތަމަޢެއްގެ އަދިވެސް ހުރިހާ ނިޒާމެއްގެ ތިޔައިން ދުސްތޫރީ މުޖުތަމަޢުގެ ކަމެއް ފުރަޞަތު މިނިޒާމު ބަލައި ފައިސާއެއް ނިޒާމުތަކެއްވެ. ސަބަބަކީ މިކަމުގެ ތިޔައިން ކަނޑައަޅާ ޤާނޫނު ގިނަ ކަންކަން ހުއްޓުވާލި އެވެ.

92. މިގޮތުން، ޤާނޫނުއަސާސީގައި ބައްލަވާ ގިނަ ޙައްޤުތަކާއި މިނިވަންކަމުގެ، ދުރުން ފުރިހަމަ ޤާނޫނީ ޙައްޤުތައް ނުވެއެވެ. ޤާނޫނުއަސާސީގެ ތިޔައިންނާއި އަދި ޤާނޫނުގައި ބުނެފައިވާ އެޙައްޤުތަކާއި މިނިވަންކަމުގައި، އެއީ މިނިން އެއް ގޮތަކަށް ޙައްޤުތަކާއި ހުރިހާ ކަނޑައަޅާ ވެއެވެ. އަދި ދިވެހިރާއްޖޭގެ ބައިނަލްއަޤުވާމީ އެއްބަސްވުމުގެ މުޤައްރަރުގައި ހުރި މިވާގޮތުގެ ކުރިން ނަގާފައިވާ ފަދަ ގޮތަކަށް. ޤާނޫނުއަސާސީގެ 27 ވަނަ މާއްދާގައި ބަޔާންކުރާ މިއްގޮތަށް ތަކުގެ މިނިވަންކަމަށް ފުރުސަތު މިނިވަންކަމުގެ ނުވެއެވެ.[28] ވީމާ، ހަމަ ޤާނޫނީ ފަރާތަކުން ޤާނޫނު ބާރުތައް ބަޔާންކުރާ ކަންކަން ބަލައި، ޤާނޫނުގެ ދަށުން އެފަރާތަކުން ނަން ޤާނޫ އެކުލަވާ،

---

[28] International Covenant on Civil and Political Rights(ICCPR); Art:(19)(3) " The exercise of the rights provided for in paragraph 2 of this article carries with it special duties and responsibilities. It may therefore be subject to certain restrictions, but these shall only be such as are *provided by law* and *are necessary*;
(a) For *respect of the rights or reputations of others*;
(b) For the *protection of national security* or of *public order* (ordre public), or of *public health* or *morals*.

ޤާނޫނުއަސާސީގައި ބަޔާންކުރާ ޙައްޤުތަކާއި ނިޒާމާއި ގުޅުމުގެ ގޮތުން ކަނޑައަޅާފައިވާކަން ބުނެވޭނެ ހަމައެއް ނެތެވެ. ސަބަބަކީ އެއީ މުޖުތަމަޢު ބަރާބަރު ނުވަތަ މިނިވަންކަމާއެކުގައި ނުވާތީއެވެ.

93. ހަމައެހެންމެ، އާންމު މަސްލަހަތާއި އަމްނުއަމާންކަމާއި، ޤައުމީ ސަލާމަތާއި ފަދަ ގޮތުން ނިންމަންޖެހޭ ނިންމުންތަކަކީ، ކޯޓުގެ އިޖްތިހާދުން ބާރުގައިވާ، ފުރިހަމަ ހިންގުމުގެ ބާރާއި، ޤާނޫނު ހެދުމުގެ ބާރުގެ ދަށުގައި ޤާނޫނުން ކަނޑައަޅަގައި ހިމެނޭފައިވާ ކަމެކެވެ.[29] ވީމާ، އެފަދަ ދިމާވާ ކަމަކީ އާންމު މަސްލަހަތާއި ނުވަތަ އަމްނުއަމާންކަމާއި ނޫނީ ޤައުމީ ސަލާމަތާއި ގުޅޭ ނުވަތަ ނުގުޅޭ ކަމެއް ބެލުން، ކޯޓުން އަމިއްލަ ދެކޭގޮތުގެ އިޚްތިޔާރުގެ ދަށުގައި ނިންމާނެކަމެއް ނޫނެވެ. ކޯޓުން ކުރާނީ ކަމަކީ، ޤާނޫނުގައިވާ ގޮތުގެ މަތިން ނިންމަންޖެހޭ ފަރާތަކުން ވަކިކަމެއް އެއީ އާންމު މަސްލަހަތާއި އަމްނުއަމާންކަމާއި، ޤައުމީ ސަލާމަތާއި ގުޅޭ ކަމެއްކަމަށް ނިންމާފައިވާ ނިންމުމަކާއި ޤާނޫނުއަސާސީން ދީފައިވާ އަސާސީ ބައެއް ޙައްޤެއް ނުވަތަ މިނިވަންކަމަކާއި ފުށުއަރައި އުނިކުރެވިފައިވާކަމަށް ބެލުން ހަމަހަމަ ސަބަބުތަކާއި ގުޅިގެން، ކޯޓުން އެކަމެއް ބަލަންޖެހޭ ހަމަތަކެއް، ބަލައި ގޮތެއް ކަނޑައެޅުމެވެ. ހަމަގޮތުގައި ކުރިން ބުނެވުނު މިއީ އަމިއްލަ ޝަރުޢީ އާ ގުޅޭ މަސްއަލައެއް ނޫނެވެ. އާންމު މަސްލަހަތާއި ނުވަތަ އަމްނުއަމާންކަމާއި ނޫނީ ޤައުމީ ސަލާމަތާއި ގުޅޭ ކަންކަމުގައި އެހެން ފަރާތްތަކުގެ އެއްބަސްވުން ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޤާނޫނީ ނިޒާމުގައިވެސް އެކަށައަޅާފައިވާ[30] ގުޅޭ ގޮތުން އަސާސީ ޙައްޤުތަކާއި މިނިވަންކަން ހަނިކުރުމާއި ގުޅޭ ހަމަތަކެވެ.[31]

---

[29] ޤާނޫނު ނަންބަރު: 1/2008 (ސިވިލް ސަރވިސްގެ ޤާނޫނު) 13 (ނ) " ޤައުމީ ސަލާމަތާއި ގުޅޭ އެންމެހާ ކަންކަމުގައި ސިވިލް ސަރވިސްގެ މުވައްޒަފުން ދެކޭ ގޮތެއް ފާޅުކުރުމަށް ޤައުމީ ސަލާމަތާއި ގުޅޭ ކަމެއްގައި ޙުކުމް ކުރެވިދާނެއެވެ." ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޤާނޫނުއަސާސީގެ 119 ވަނަ މާއްދާގެ (ނ) " ޤައުމީ ސަލާމަތަށް އުނިކަމެއް އަތުވެދާނެ ޙާލަތެއް ނުވަތަ ދާޚިލީ ކަމެއްގައި ކަނޑައެޅުމުގެ ބާރު މި ބާބުގައި ފޯރުކޮށްދީފައިވާ ސަރުކާރުގެ ބާރުތަކުގެ ދަށުން އޮވެއެވެ. ނުވަތަ އެ ބާރަކީ ޤައުމީ ސަލާމަތަށް އުނިކަމެއް ހިނގުމުން ނުވަތަ ދާޚިލީ ގޮތުން ކުރާ ކަމަކަށެވެ."

[30] މިގޮތުން ދެކެވޭ، ޤައުމީ ސަލާމަތާއި (national security)، އާންމު މަސްލަހަތާއި އަމްނުއަމާންކަމާއި (public order and tranquility)، އާންމު ސިއްޙަތާއި (public health) އަދި އާންމު އަޚްލާޤީ ހަމަތައް (public morals) ފަދަ ކަންކަން ހިމެނެއެވެ.

[31] ޤާނޫނުއަސާސީގެ ޝަރަހަ: 4/68ع (އާންމު ޤާނޫނުތަކުގެ) ގެ 5 ވަނަ މާއްދާ " ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޤައުމީ ސިއްޙަތު ގެއްލުވައި... އަދި އާންމު މަސްލަހަތު ފަދަ ކަންކަމަށް ބަލައި ... "

އިސްތިއުނާފުގެ ދެވަނަ ނުކުތާ:

94. އިސްތިއުނާފުގެ ދެވަނަ ނުކުތާގައި ބަޔާންކޮށްދަނީ ދިވެހި ފުލުހުންގެ ޚިދުމަތުގެ ޤާނޫނުގެ[32] 22 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ)، (ށ)، އަދި (ނ) ނުބަލައިގެން މާނަކޮށް ތަޠުބީޤުކޮށް އަދި އެ މާއްދާތަކުގައި ބުނެފައިވާ ޙާލަތެއް އުފަން ނުވަނީސް އެ މާއްދާތަކަށް ބަލާފައި ދަށު ކޯޓުން އަދަބު ނަގައިފައިވާކަމަށެވެ. ދިވެހި ފުލުހުންގެ ޚިދުމަތުގެ ޤާނޫނުގެ 22 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ)، (ށ) އަދި (ނ) ތިރީގައި އެވަނީއެވެ؛

> ފުލުހުންގެ ޚިދުމަތުގެ މަސްއޫލިއްޔަތު
>
> 22. ޤާނޫނުއަސާސީގެ 244 ވަނަ މާއްދާގައި ފުލުހުންގެ ޚިދުމަތުގެ މައިގަނޑު މަޤްޞަދުތައް ކަމުގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ ކަންކަން ޙާޞިލުކުރުމުގެ ގޮތުން، ފުލުހުންގެ ޚިދުމަތުގެ މަސްއޫލިއްޔަތުތަކަކީ ތިރީގައި ބަޔާންކޮށްފައި އެވަނީއެވެ.
>
> (ހ) އަމަން ޤާއިމުކުރުމާއި، އާންމު މަސްލަހަތު ރައްކާތެރިކުރުން.
>
> (ށ) ދުރާލާ ނުރައްކާތެރިކަން ދެނެގަތުމާއި ފާހަގަކޮށް ތަޙްލީލުކުރުމާއި، މުޖުތަމަޢުގެ ރައްކާތެރިކަމަށް ބުރޫއަރާ ޖިނާއީ އަމަލުތަކާއި، ޖިނާއީ ކުށްތަކާއި، އޮނިގަނޑުވެފައިވާ ކުށްތަކާ ދެކޮޅަށް އެކަންކަން ހުއްޓުވުމަށް އަޅަންޖެހޭ ފިޔަވަޅުތައް އެޅުން.
>
> (ނ) އާންމު މަސްލަހަތު ޤާއިމުކުރުމާ ، ރައްކާތެރިކަން ދިފާޢު މުޖުތަމަޢުގެ އިސްލާމީ ރައްކާތެރިކަމާއި ދިރިއުޅުން ކުރަންޖެހޭ ކަންކަން ކުރުން.

95. މިނުކުތާގައި އިސްތިއުނާފުވެރިޔާ ފާހަގަކޮށް ބުނަނީ، ދިވެހިރާއްޖޭގައި އިންޞާފު ސަލާމަތުން ޤާއިމުކޮށް ދެމެހެއްޓުމަށްޓަކައި ދިވެހި ރައްޔިތުންނަށް ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޤާނޫނުއަސާސީގެ ދަށުން ލިބިދޭ ޙައްޤު ފުލުހުންގެ މިނިވަންކަމުގެ ދަށުން ހިމާޔަތް ޒިންމާދާރުކުރުމަށް އަޅާފައި ސަރަޙައްދުން ދިވެހިރާއްޖޭގެ އާންމު މަސްލަހަތަށް އެއްވެސް އުނިކަމެއް އަންނަންނުކަމެއް ނުފެންނަކަމެވެ.

ވާހަކަ ދެއްކުމަކީ ނުހުއްދަ ކަމެކެވެ. (1) އިސްލާމްދީނުގެ އަސާސްތަކާ ޚިލާފު ވާހަކަ. (2) ޤައުމީ ރައްކާތެރިކަމަށް ގެއްލުންދޭ ވާހަކަ. (3) [illegible]
[illegible] ވާހަކަ."

[32] ޤާނޫނު ނަންބަރު 34/2020

96. "ދިވެހިރާއްޖޭގައި އިންޑިއާ ސިފައިން ޤާއިމުވެ ތިބޭތާ" [illegible] ބަޔާންކުރާ މިބަޔާނަކީ ޙަޤީޤަތެއްކަން (fact) ނުވަތަ ޚިޔާލެއް (fiction) ކަމެއް [illegible] ގޮތެއް [illegible] [illegible] [illegible] އަދި [illegible] [illegible] [illegible] ނުކުރެވެއެވެ. އަދި އެކަމަށް [illegible] ހުކުމެއްވެސް [illegible] ނެތެވެ. ވީމާ، "ދިވެހިރާއްޖޭގައި އިންޑިއާ ސިފައިން ޤާއިމުވެ ތިބޭތާ" [illegible] [illegible] [illegible]، ޙަޤީޤަތެއްގެ ގޮތުން [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]-[illegible] [illegible]، ނޫނީ އެއީ [illegible].

97. [illegible] [illegible] ޤާނޫނުން [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] ޤާނޫނުގެ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible]، ދިވެހިރާއްޖޭގައި [illegible] [illegible] ޤާނޫނު [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ޤާނޫނީ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible]، ޤާނޫނުގައި[33] "[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]...[illegible] [illegible]" [illegible] [illegible] "[illegible]" [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. "[illegible]" [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ޤާނޫނު[illegible] [illegible] ޤާނޫނުގެ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

98. ވީމާ، ދިވެހިރާއްޖޭގައި [illegible] [illegible] ޤާނޫނު[illegible] [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ޤާނޫނު[illegible]، އަދި ޤާނޫނު[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

---

[33] ޤާނޫނު ނަންބަރު: 4/68ގެ ([illegible] [illegible]) ގެ 5 ވަނަ މާއްދާ.

ކަނޑައަޅާފައި [illegible] [illegible] ޤާނޫނުތަކަށް ނުބަލައި، ޤާނޫނުއަސާސީ[34] އާއި ޤާނޫނުން[35] ފުލުހުންގެ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ގޮތަކަށް ފުލުހުންގެ ޚިދުމަތުގެ ޤާނޫނަށް [illegible] [illegible]، [illegible] ޤާނޫނުއަސާސީ [illegible] ޤާނޫނަށް [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].[36]

99. ބަޔާންވެދިޔަ ކަންކަން މިފަދައިން ބަޔާން ކުރުމާއިއެކު، ކްރިމިނަލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު: 145-J/BFA/2022/107 ކޯޓު އަމުރު ނެރެފައިވަނީ، ޤާނޫނުން ތަޙުޤީޤު [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ޖިނާއީ އިޖުރާއާތުގެ ޤާނޫނުގެ 32 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) ގައި [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ކަންކަން ކަނޑައަޅާފައި ނެތުމުން، ބަޔާންވެދިޔަ ކޯޓު އަމުރު ބާޠިލުކޮށް ރިޔާސަތުން [illegible] ކަނޑައެޅުމަށް [illegible] ތާއީދު ކުރަމެވެ.

ފަނޑިޔާރު ޙުސައިން ޝަހީދު: ފަނޑިޔާރު މުޙައްމަދު ނިޔާޒް ފާހަގަކުރެއްވި ސަބަބުތަކަށް ތާއީދުކުރުމާއެކު ރިޔާސަތުގެ ނިންމެވުން ތާއީދުކުރަމެވެ.

---

[34] ޤާނޫނުއަސާސީގެ 244 ވަނަ މާއްދާ "[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]: (ހ) [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]..." 237 ވަނަ މާއްދާ "[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، ޤާނޫނުއަސާސީ އާއި [illegible] [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]."

[35] ޤާނޫނު ނަންބަރު 34/2020 (ފުލުހުންގެ ޚިދުމަތުގެ ޤާނޫނު) ގެ 22 ވަނަ މާއްދާ ގެ "(ހ) [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]." "(ށ) [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]." "(ނ) [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]." "(ރ) [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]."

[36] ޤާނޫނުއަސާސީގެ 142 ވަނަ މާއްދާ.

ޙުކުމް

ދެންފަހެ، އިސްވެ ފާހަގަކުރެވުނު ކަންކަން އެކަމުގައި ހުރުމުން، ކްރިމިނަލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 145-J/BFA/2022/107 ކޭހުގެ އަމުރު މި ޤަޟިއްޔާ ބެލި ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގެ ފަނޑިޔާރުންގެ އިއްތިފާޤުން ބާޠިލުކޮށްފީމެވެ.

މި ޤަޟިއްޔާ ބަލައި ޙުކުމް ކުރީ

ފަނޑިޔާރު މުޙައްމަދު ނިޔާޒް

ފަނޑިޔާރު ހަސަން ޝަހީދު

(ރިޔާސަތު)

ފަނޑިޔާރު ހުސައިން ޝަހީދު